

351.854:35.078.51:35.078.1:73/76:72:7.05:62 (049.3)

B
93-150

Bijlage: Adviezen Beeldende Kunst, Bouwkunst en
Vormgeving

29 februari 1992

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

RAAD VOOR
DE KUNST

Beeldende Kunst, Bouw-
kunst en Vormgeving

Advies Kunstplan 1992-1996

I N H O U D S O P G A V E

Fondsen en glaskunst

223 Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst	2
224 Materiaalfonds voor Beeldende Kunst	11
225 Stichting Glas	14

Presentatie-instellingen

226 Witte de With	17
227 De Appel	20
228 Het Apollohuis	23
229 De Fabriek	26
230 Lokaal 01	29
231 Haags Centrum voor Actuele Kunst	32

Kunst, media en techniek

232 Media Art Development	35
233 MonteVideo	38
234 Het Kijkhuis	41

Werkplaatsachtigen

235 Jan van Eyck Akademie	44
236 Ateliers 63	46
237 Europees Keramisch Werkcentrum	48

Kunst en onderzoek

238 Stichting Kunstenaarsmaterialen	50
-------------------------------------	----

Bouwkunst

239 Nederlands Architectuurinstituut	53
240 Het Berlage Instituut	60

Bijlage

Elektronische mediakunst kunst en technologie (beleidskader)	65
---	----

KERNGEGEVENS

Volgnummer : 223
Ons kenmerk : BK-91.1530
Beleidsplan d.d. : juni 1991

INSTELLING : Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving
en Bouwkunst

De aanvraag is behandeld door : de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst
en Vormgeving

*Het advies kwam tot stand op grond
van de volgende gegevens* : beleidsplan, jaarverslagen, financiële
verslagen, activiteitenplannen, catalogi,
gesprekken

Relevante eerdere adviezen : 06-03-1989;15-05-1990;04-12-1991

Advies tot toekenning : ja

Status in kunstenplan 88 - 92 : structureel

Status in kunstenplan 93 - 96 : structureel

Gevraagd subsidie 1) : f 33.588.000

Huidig subsidie 2) : f 20.611.000
(totaal f 26.927.000,- inclusief bouwkunst en vormgeving)

Geadviseerd subsidiebedrag 1) : f 20.611.000
(totaal f 26.927.000,- inclusief bouwkunst en vormgeving)

1) gemiddeld over 4 jaar

2) uitgezonderd projectsubsidies

Het Advies Kunstenplan 1993-1996 bestaat uit een algemeen deel, de bijlagen en acht delen met instellingsadviezen per sector. Het hierna volgende instellingsadvies dient in samenhang met het algemene deel gelezen te worden.

---

*Stichting Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst***Inleiding**

In het kader van het Kunstenplan 1993-1996 heeft de raad, i.c. de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving, het beleid van deze sectoren onder de loep genomen. Een van de belangrijkste instellingen die deel uitmaakt van de infrastructuur op dit terrein is Stichting Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst te Amsterdam.

De raad heeft de activiteiten van het fonds nader bekeken aan de hand van het nieuwe beleidsplan. Als uitgangspunt werd de statutair vastgelegde doelstelling gehanteerd. Daarnaast heeft hij gebruik gemaakt van de hem ter beschikking staande informatie over het fonds in de vorm van jaarverslagen, financiële verslagen, activiteitenplannen etc. Voorts is er een tweetal gesprekken gevoerd met delegaties van het fonds. De weging van al deze gegevens heeft geresulteerd in het hiernavolgende advies.

Korte terugblik

Uiteraard heeft de raad de activiteiten van het fonds vanaf zijn start nauwlettend gevolgd omdat het fonds een belangrijk element vormt in de randvoorwaarden voor de ontwikkeling van de kunsten en de bevordering van een bloeiend kunstleven, door middel van het verstrekken van individuele subsidies en beroepskostenvergoedingen aan beeldend kunstenaars, vormgevers en architecten. De raad heeft in de afgelopen jaren driemaal geadviseerd over het fonds. Zowel over de gang van zaken met betrekking tot de individuele subsidies als de beroepskostenvergoedingen. De aanbevelingen in deze adviezen zijn voor het grootste gedeelte verwerkt in de huidige beleidsvoornemens van het fonds.

De aandacht voor meer passende beleidsinstrumenten voor met name vormgevers en architecten is van de laatste tijd. Het fonds begint nu met experimentele maatregelen voor de genoemde beroepsgroepen, hetgeen de raad kan waarderen. Het functioneren van het fonds wordt over het algemeen positief beoordeeld. Op verschillende beleidsvoornemens wordt in het volgende nader ingegaan.

Doelstelling, taakinfilling en evaluatie

Het fonds voldoet aan zijn oorspronkelijke doelstelling, te weten het bevorderen van de beeldende kunsten, vormgeving en bouwkunst, door middel van het verdelen van subsidiegelden. Voorts streeft het fonds ernaar zijn taak meer inhoud te geven, deels door verandering van taken, deels door extra initiatieven (bijvoorbeeld het initiëren van projecten waarbij niet-kunstenaars betrokken zijn) te ontplooiën.

Het fonds vertoonde al kort na zijn oprichting de neiging om taken naar zich toe te trekken die naar de mening van de raad niet passen binnen de doelstelling van het fonds. In het verleden zijn reeds bedenkingen geuit

ten aanzien van deze ontwikkelingen.

De raad is van mening dat het fonds binnen zijn eigen taakstelling de functie van subsidieloket zo zuiver mogelijk dient uit te oefenen, al wil hij met deze opvatting het ontwikkelen van nieuwe initiatieven geenszins ontmoedigen. Omdat het fonds zo dicht bij de kunstenaarspraktijk staat, vervult het een belangrijke signaalfunctie ten aanzien van bepaalde leemten of nieuwe ontwikkelingen. Dit betekent niet direct dat het fonds dé aangewezen instelling is om alle oplossingen daarvoor en antwoorden daarop tot eigen beleid te verheffen. Beleidsontwikkeling vormt geen hoofdtaak en dient alleen binnen de eigen doel- en taakstelling plaats te vinden.

Eerder dit jaar adviseerde de raad u over een Opdrachten- en Presentatiefonds in zijn advies over verdere fondsvorming. In uw adviesaanvraag Kunstbeleid 1993-1996 neemt u deze suggestie over en noemt het een Stimuleringsfonds voor de beeldende kunst waarin alle spreidings- en afname-instrumenten op termijn zullen worden ondergebracht.

De afperking van taken tussen de verschillende fondsen moet volgens de raad volstrekt duidelijk zijn. Mede met het oog op de door het fonds BKVB beoogde oevreprijs, waarop nader zal worden ingegaan, is het zeer de vraag of het wenselijk is om een taakuitbreiding een wettelijke basis te geven door middel van een statutenwijziging. Een eventuele statutenwijziging dient uiteraard met de grootst mogelijke zorgvuldigheid en in overleg met uw ministerie te gebeuren.

Hij wijst een taakuitbreiding, die op het terrein van toekomstige fondsen zouden kunnen liggen, voor het fonds BKVB daarom af.

Voorts wordt door het fonds een evaluatie van de bestaande beleidsinstrumenten en hun effectiviteit aangekondigd. De resultaten daarvan zullen pas in de loop van het volgend jaar beschikbaar komen. De raad acht het van groot belang dat de evaluatiecommissie een onafhankelijke positie zal kunnen innemen en kritisch en vrijelijk kan opereren.

Te verwachten is dat het fonds naar aanleiding van de resultaten van de evaluatie tot beleidsaanpassingen zal komen die nu nog niet vermeld zijn. De raad wacht met belangstelling de resultaten van de evaluatie af en wil daarna nader adviseren over de mogelijke beleidswijzigingen die hiervan het gevolg kunnen zijn.

Subsidie-instrumentarium

Het voortbestaan van aparte instrumenten voor individuele subsidies en beroepskostenvergoedingen wordt door de raad onderschreven. Aanvankelijk was er, mede op instigatie van uw ministerie, sprake van het samensmelten van beide mogelijkheden.

Een kwaliteitstoets, waarin onder andere de breedte en diversiteit van het werk van de kunstenaar en het artistiek functioneren belangrijke criteria zijn, zal voortaan eveneens bij de toekenning van een beroepskostenvergoeding doorslaggevend zijn. Ook dit feit vindt de raad een goede ontwikkeling. Tot nog toe werden in het kwaliteitsoordeel over de beroepskostenvergoedingen enerzijds en individuele subsidies anderzijds verschillende

accenten gelegd. De professionaliteit stond oorspronkelijk centraal in de beoordeling ten behoeve van beroepskostenvergoedingen. In de loop der jaren is het kwaliteitsoordeel een steeds belangrijker rol gaan spelen. De kwaliteit van het werk van de kunstenaar is immer doorslaggevend geweest bij de beoordeling van individuele subsidies.

Het gegeven dat de aanvragen voor beroepskostenvergoedingen nu het gehele jaar door gedaan kunnen worden, ziet de raad als een winstpunt. Wel vereist deze systematiek een scherpe(re) budgetbewaking.

De startstipendia zijn onderwerp van discussie geweest binnen de raad. Besproken is of de mogelijkheid van een vorm van beroepskostenvergoedingen voor starters niet een beter middel zou zijn. Geluiden over de ongunstige uitwerking van stipendia op de houding en verwachting van starters zijn de raad ter ore gekomen. De stimulans die van een startstipendium hoort uit te gaan, zou nogal eens een tegengesteld resultaat hebben namelijk het wegnemen van het initiatief bij de ontvanger. Voor de raad is dit aanleiding om met nog meer belangstelling uit te zien naar de resultaten van de aangekondigde evaluatie door het fonds, om te zien of deze geluiden ook door feiten kunnen worden gestaafd.

Wat betreft de individuele presentatiesubsidies, gaat de voorkeur van de raad uit naar het verplaatsen van dit instrument van het fonds BKBV naar het op te richten Presentatie- & Oprachtenfonds. De reden hiervoor is dat er inhoudelijk een duidelijker relatie ligt met het werkterrein van het nieuwe fonds dan met dat van het fonds BKVB. Dit zal ten goede komen aan de inhoudelijke consistentie en de slagvaardigheid van het presentatiebeleid. Met dit punt hangt samen het streven om tot een centrale regie te komen voor het gesubsidieerde verblijf van kunstenaars in de zogenaamde buitenlandhuizen. Nu zijn bij de toelating tot de Loft en PS-1 in New York, het Bethaniënhaus in Berlijn en het van Doesburghuis in Parijs verschillende instanties betrokken. Meer onderlinge afstemming is gewenst. Bezien zal moeten worden in hoeverre het fonds BKVB dan wel het nieuwe Presentatie- en Oprachtenfonds een coördinerende rol moet gaan vervullen. Deze keuze is mede afhankelijk van de doelstelling van de verschillende buitenlandhuizen. In sommige gevallen staat de ontwikkeling van het individuele kunstenaarschap in artistiek opzicht voorop. Elders staan de oriëntatie op de presentatie- en marktmogelijkheden veelal centraal. Vooral deze invalshoek acht de raad in toenemende mate van belang met het oog op de verbetering van de positie van Nederlandse kunst(enaars) in het buitenland.

Beoordelingspraktijk

Wat betreft de geconstateerde beoordelingsverschillen tussen het fonds en verwante instellingen die ook te maken hebben met de beoordeling van individuele kunstenaars - in het beleidsplan wordt met name het Berlage Instituut genoemd - is het voor de raad de vraag in hoeverre het oordeel van het fonds in overeenstemming zou moeten zijn met de oordelen die binnen andere commissies zijn gevormd. Het fonds heeft naar de mening van de raad een eigen verantwoordelijkheid. Overleg over de meest relevante kwesties kan raadzaam zijn, maar dit

overleg zou dan ook moeten plaatsvinden als het gaat over beoordelingsverschillen binnen de andere vakgebieden beeldende kunsten en vormgeving. De raad signaleert dat het slechts incidenteel voorkomt.

Voorzitter Commissies Beroepskostenvergoedingen

De raad ondersteunt het voornemen om één voorzitter voor de verschillende Beroepskostenvergoedingencommissies te benoemen, parallel aan de situatie bij de commissies voor Individuele Subsidies. Eén voorzitter heeft meer overzicht over het geheel waardoor er op efficiëntere wijze gewerkt kan worden.

Inkomensgrenzen

Het laten vervallen van inkomensgrenzen voor de toekenning van studie- en reisbeurzen en presentatiesubsidies vindt bij de raad een welwillend gehoor. De kwaliteit van de initiatieven staat voorop, ongeacht de inkomensgrenzen. Met de bevordering van goede kunst als uitgangspunt, kunnen dergelijke subsidies zeer vruchtbaar werken.

Het hoogste bedrag dat per aanvraag toegekend kan worden (f 50.000,-) biedt ook voldoende garantie dat het beschikbare bedrag voor reis- en studiebeurzen en presentatiesubsidies niet in één keer besteed zal zijn. De raad is het met de opvatting van het fonds eens dat bij grote projecten, waarmee bedragen van meer dan f 50.000,- gemoeid zijn, het fonds in principe niet als enige financier zou moeten optreden. In die gevallen dient er sprake te zijn van een eigen bijdrage van de aanvrager.

Oeuvreprijs

Het fonds speelt met het idee om een oeuvreprijs in het leven te roepen. Uit het eerste gesprek met het fonds bleek dat de gedachte van een oeuvreprijs aanvankelijk werd ingegeven om maatregelen ten behoeve van de 'oudere' kunstenaar binnen zijn beleid een plaats te geven. Inmiddels is het duidelijk geworden dat de oeuvreprijs niet meer stoelt op de motivatie om iets te doen voor de oudere kunstenaar in het bijzonder, maar dat de prijs een instrument in het algemeen is om kunstenaars, die kunnen bogen op een oeuvre dat van belang is (geweest) voor het terrein van de beeldende kunsten, bouwkunst en vormgeving, te eren. Vooralsnog heeft de prijs een experimentele status. Bij de evaluatie zullen de volgende kanttekeningen betrokken dienen te worden.

De raad staat achter het nemen van maatregelen ten behoeve van de 'oudere' kunstenaar en kan zich ook vinden in de gedachte van een oeuvreprijs ofwel een eenmalige 'waarderingssubsidie' voor kunstenaars die van betekenis zijn (geweest) voor het vakgebied. De toekenning van deze oeuvreprijs door het fonds vindt de raad in principe geen goed idee. Het fonds gaat met dit voornemen voorbij aan zijn loket-functie. Een andere (of nog te creëren) instantie zou deze taak in plaats van het fonds op zich kunnen nemen. In het gesprek met het fonds was er sprake van een voorgenomen wijziging in de statuten met betrekking tot een oeuvreprijs, omdat de huidige statuten een

dergelijke actieve rol uitsluiten. De raad acht overleg tussen het fonds en het ministerie over een eventuele statutenwijziging geboden, mede met het oog op ongewenste precedentwerking.

Terugkomend op het onderwerp van de oudere kunstenaars, zou het aan te bevelen zijn wanneer zij binnen het bestaande beleid gestimuleerd worden om gebruik te maken van de mogelijkheid tot het aanvragen van een individuele subsidie of een beroepskostenvergoeding. Dergelijke aanvragen dienen beoordeeld te worden met inachtneming van de ontwikkeling binnen het oeuvre van de kunstenaar als positief aspect. De beoordelingscommissies van het fonds zouden hiervoor, nog meer dan nu al het geval is, speciaal oog moeten hebben.

De raad verwacht dat het laten vervallen van inkomensgrenzen voor de toekenning van studie-, reisbeurzen en presentatiesubsidies ook zal kunnen leiden tot een verbetering van de huidige situatie. Het inkomen van oudere kunstenaars overschreed tot nu toe in sommige gevallen de gestelde inkomensgrenzen.

Voorzieningen vormgevers en architecten

In het voorgaande beleidsplan zijn al maatregelen voorgesteld voor aanpassingen in voorzieningen voor architecten en vormgevers. Een op deze beroepsgroepen geënte aanpassing van de verschillende subsidiesoorten, om op betere wijze tegemoet te kunnen komen aan de eisen van de disciplines vormgeving en bouwkunst, is toe te juichen. Om deze diversiteit aan maatregelen te bewerkstelligen is het fonds tot nu toe weinig voortvarend geweest. De raad heeft er begrip voor dat het fonds nog weinig initiatieven heeft ontplooid omdat het een lastig terrein betreft. Voor zover er oplossingen worden gezocht in de sfeer van opdrachtverstrekking, hecht de raad eraan om de taakstelling van het fonds zorgvuldig te bezien in relatie tot de taakstelling van andere fondsen. Afstemming tussen de verschillende instanties in dit verband is gewenst.

Het experiment met betrekking tot de studiereizen voor (groepen) architecten vindt de raad op zichzelf interessant en dient een kans van slagen te krijgen. Het fonds dient zich verre te houden van het daadwerkelijk organiseren van deze reizen. Overigens worden dergelijke reizen ook door andere instellingen dan het fonds georganiseerd. Het fonds zou zich moeten beperken tot het beoordelen van aanvragen voor subsidies (reisbeurzen) van individuele architecten.

Het voornemen om ontwerpers met een beroepspraktijk, die autonoom gericht is, voor een beroepskostenvergoeding in aanmerking te laten komen, vindt de raad in principe zinvol. Het fonds geeft echter geen motivatie voor het openstellen van deze mogelijkheid en ook worden de verwachte budgettaire gevolgen niet genoemd.

Het evaluatieve onderzoek van het fonds zal moeten uitwijzen welke omvang de behoefte aan beroepskostenvergoedingen binnen de disciplines bouwkunst en vormgeving heeft. Afhankelijk daarvan zal de raad zich uitspreken over de wenselijkheid van dergelijke regelingen.

Modevormgeving

De voorgestelde initiatieven ten aanzien van de modevormgeving, indien deze erop gericht zijn om dit vakgebied een extra stimulans te geven waar dit in het verleden niet is gebeurd, vindt de raad te rechtvaardigen.

Ondersteuning wetenschappelijk onderzoek

De constatering dat er feitelijk weinig mogelijkheden zijn - ook bij universiteiten en musea - voor de ondersteuning van wetenschappelijk onderzoek, is terecht. Het is goed dat het fonds daarvan gewag maakt. Dit hoeft echter nog niet te betekenen dat het fonds de invulling van deze leemte op zich zou moeten nemen.

De raad wijst erop dat binnen het budget van het Ministerie van WVC middelen gereserveerd zijn voor onderzoek. Hij adviseert u voorts de door het fonds gedane constatering onderwerp te laten zijn van overleg tussen u en uw ambtgenoot van Onderwijs en Wetenschappen.

Verslaglegging

Verslaglegging door kunstenaars over de resultaten van de door hen genoten individuele subsidies is een serieus aandachtspunt. Effectmeting door het fonds van met name de individuele subsidies wordt hierdoor beter mogelijk. De verslaglegging door kunstenaars moet volgens de raad echter niet het enige middel zijn voor effectmeting.

De resultaten van een dergelijke effectmeting zijn op kortere termijn dan nu het geval is, te vertalen in actuele beleidskoerswijzigingen. Een diepgaand onderzoek naar de effecten van de door het fonds verstrekte subsidies is reeds aangekondigd. Ook een analyse van de financiële verantwoording van de besteding van beroepskostenvergoedingen door de ontvangers zou tot het genoemde onderzoek moeten behoren.

De raad ziet met belangstelling uit naar de resultaten van dit onderzoek.

Publiciteit fonds

De raad heeft kennisgenomen van de doelstellingen met betrekking tot het public relationsbeleid van het fonds. Met name aan de zesde genoemde doelstelling: "het afleggen van verantwoording over de toekenning van de subsidies" wordt veel belang gehecht.

Voorts worden de voorgestelde maatregelen met betrekking tot het publiciteitsbeleid van het fonds van harte onderschreven. Op deze wijze kan betere informatieverschaffing van (eventuele wijzigingen in) de subsidieregelingen van het fonds worden geboden.

Hij heeft zich in de afgelopen periode verbaasd over de wijzigingen bij de individuele subsidies, in verband met budgetteringsproblemen, die bijna geruisloos, zij het tijdelijk, zijn doorgevoerd in 1991.

Procedure bezwaarschriften

Verduidelijking en verbetering van de procedure van het indienen van bezwaarschriften is wenselijk. Van verschillende kanten uit het 'veld' is op deze procedure van het fonds kritiek. De procedure zou niet duidelijk zijn en zou te lang duren. Gebleken is dat andere fondsen een vergelijkbare procedure hebben, behalve het fonds voor de Letteren dat een onafhankelijke commissie kent voor bezwaarschriften. De raad ondersteunt het streven om de bezwaarschriftenprocedure van het fonds BKVB te verbeteren. Mocht een dergelijke verbetering van de procedure niet het gewenste resultaat hebben, dan geeft de raad u in overweging om de structuur van het fonds BKVB nader te bezien op het punt van een speciale bezwaarschriftencommissie.

Documentatie

Het hoofdstuk 'Archief en Documentatie' in het beleidsplan van het fonds roept bezwaren op die al eerder in een advies over het fonds (Evaluatie Individuele Subsidies, BK-89.33/1, 6 maart 1989) naar voren zijn gebracht. Deze kritische opmerkingen zijn voor de raad nog steeds van kracht. Hij is in principe tegen het behouden van het diadocumentatiemateriaal, anders dan nodig voor de procedure van de beoordeling van subsidieaanvragen, door het fonds. Hij vraagt zich af waarom hiervoor wordt gekozen, daar het fonds voor deze handelwijze geen overtuigend motief naar voren kan brengen. Te meer daar het gebruik maken van het materiaal voor andere doeleinden en ten behoeve van derden door de raad wordt afgewezen.

Verwerven eigen middelen

Het verwerven van eigen middelen door het fonds is een ontwikkeling die de raad kan waarderen. Er wordt voor gepleit om de grootst mogelijke zorgvuldigheid te betrachten bij deze activiteit. De aanwending van deze extra middelen zou binnen de taakstelling van het fonds moeten plaatsvinden. De raad heeft tevens voor ogen dat de op deze wijze verworven gelden gebruikt kunnen worden voor het opvangen van het tekort in het budget.

Budget

De gewenste budgetverhoging van het fonds - van f 26 miljoen naar f 32 miljoen in 1993, oplopend naar f 35 miljoen in 1996 - vormt een groot probleem, gezien de druk op het budget voor beeldende kunsten en de prioritering die de raad voor ogen staat. Daarom is vooral kritisch gekeken naar de bestemming van de extra gevraagde middelen.

Om de huidige functie - het verstrekken van beroepskostenvergoedingen (vanaf 1992 op basis van kwaliteit) en individuele subsidies - naar behoren te kunnen blijven vervullen, dienen de benodigde middelen minimaal op peil gebracht en gehouden te worden. Een verhoging van met name de individuele subsidies is gewenst om enigszins gelijke tred te houden met de stijging van het loonpeil. De extra middelen die het fonds in dit verband de

afgelopen jaren heeft ontvangen en de komende jaren zal ontvangen, dienen hiervoor te worden aangewend. Hierbij wordt uitgegaan van de continuering van de bestaande regelingen op dit gebied. Indien hierin een wijziging optreedt, zal opnieuw moeten worden bezien hoe de eventueel extra benodigde middelen beschikbaar zouden moeten komen.

Ten aanzien van het budget voor de beroepskosten is de raad er vooralsnog niet van overtuigd dat er daadwerkelijk sprake zal zijn van een toename van het aantal aanvragen, nu de beroepskostenvergoedingen per 1 januari van dit jaar gecentraliseerd zijn. Mocht alsnog sprake zijn van een substantiële groei van aanvragen die kwalitatief aan de maat zijn, dan dient een budgetverhoging een punt van overweging te zijn.

Indien, zoals geadviseerd, de presentatiesubsidies overgeheveld zullen worden naar het Presentatie- en Opdrachtenfonds, zullen de budgettaire consequenties daarvan nader bezien moeten worden. In het algemene advies is voorts aangegeven dat een deel van het subsidie voor de Jan van Eyck Akademie (f 1,0 mln), gezien de gewijzigde taak, voortaan uit het budget voor de vormgeving betaald dient te worden. In dat verband is de suggestie gedaan deze middelen te zoeken binnen de decentrale geldstroom en/of het budget individuele subsidies vormgeving. Mede in het licht van de evaluatie van het fonds is hierover nader overleg gewenst.

Voor het overige concludeert de raad dat het fonds binnen het eigen budget oplossingen moet vinden voor eventuele andere prioriteiten. Daarbij zou ook gedacht kunnen worden aan het meer in overeenstemming brengen van de overheadkosten in relatie tot de afzonderlijke budgetten voor de verschillende deelterreinen: beeldende kunsten, vormgeving en bouwkunst.

Procedure

Deze aanvraag is behandeld door de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving, gepreadviseerd door de ad hoc werkgroep fonds BKVB. Deze ad hoc werkgroep is samengesteld uit de leden Arthur Blonk (voorzitter), Mels Crouwel, Bart Huysman, Paul Derrez, Helly Oestreicher en Inge van der Kooij. Deze laatste heeft zich na enige vergaderingen teruggetrokken wegens mogelijke belangenverstremming binnen haar werkzaamheden. De ad hoc werkgroep is secretariael begeleid door ir. André Mol en drs. Lysbeth van Egmond.

KERNGEGEVENS

Volgnummer : 224
Ons kenmerk : BK-91.1778
Beleidsplan d.d. : 28-06-1991

INSTELLING : Materiaalfonds voor Beeldende Kunst

De aanvraag is behandeld door : de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst
en Vormgeving

*Het advies kwam tot stand op grond
van de volgende gegevens* : beleidsplan, aanvullende correspondentie,
jaarverslagen, gesprek

Relevante eerdere adviezen : -

Advies tot toekenning : ja

Status in kunstenplan 88 - 92 : structureel

Status in kunstenplan 93 - 96 : structureel

Gevraagd subsidie 1) : f 185.000

Huidig subsidie 2) : f 138.000

Geadviseerd subsidiebedrag 1) : f 160.000

1) gemiddeld over 4 jaar

2) uitgezonderd projectsubsidies

Het Advies Kunstenplan 1993-1996 bestaat uit een algemeen deel, de bijlagen en acht delen met instellingsadviezen per sector. Het hierna volgende instellingsadvies dient in samenhang met het algemene deel gelezen te worden.

Materiaalfonds

Het Materiaalfonds verstrekt leningen aan kunstenaars voor het vervaardigen van werken ten behoeve van exposities en manifestaties. Het betreft een weinig omvangrijk doch niet onbelangrijk terrein. Het fonds vervult een waardevolle facilitaire functie, die in principe volgens de raad niet ter discussie staat.

Bij de advisering is speciale aandacht besteed aan de positionering van dit fonds, mede in het licht van de eerdere adviezen van de raad over fondsvorming.

In het kader van het Kunstenplan 1993-1996 heeft de raad het beleidsplan van het Materiaalfonds beoordeeld. Met het fonds is een gesprek gevoerd.

Beoordeling

Het functioneren van het fonds en de wijze waarop invulling wordt gegeven aan zijn taak worden positief beoordeeld. De beperkte, overzichtelijke taak wordt op een zorgvuldige en doelmatige manier uitgevoerd.

Bij de voorgestane structurele verhoging van het budget met een bedrag van f 25.000,- om niet of te laat te innen leningen te compenseren worden evenwel vraagtekens geplaatst. Het solidariteitsbeginsel dat een belangrijk uitgangspunt vormt voor het (kunnen) functioneren van het fonds onderschrijft de raad. Een meer zakelijke benadering van dit uitgangspunt wordt echter wenselijk geacht. Het fonds heeft in deze richting al enkele stappen ondernomen. De raad is er voorstander van dat in het verlengde daarvan binnen de middelen die het fonds ter beschikking staan naar een oplossing wordt gezocht. Eerder werden hiervoor al extra middelen toegekend. Met het oog op de bewaking van het budget biedt het misschien perspectief om na te gaan of kunstenaars die hun verplichtingen aan het Materiaalfonds niet nakomen een individuele subsidie of een beroepskostenvergoeding ontvangen via het Fonds Beeldende Kunst, Vormgeving en Bouwkunst. Op die manier zou dan een verrekening kunnen plaatsvinden.

Een geringe verhoging (inflatie-correctie) van het jaarlijkse subsidie tot een totaal van maximaal f 160.000,- wordt wenselijk geacht.

Overwogen is de mogelijkheid om het Materiaalfonds, gezien de geringe omvang zowel wat betreft het aantal verstrekte leningen en het ondersteunend apparaat, elders onder te brengen. Het meest voor de hand liggend zou aanhaken bij het Voorzieningsfonds zijn. Het Materiaalfonds heeft zelf in het kader van de discussie over verdere fondsvorming in juli dit jaar een brief aan de raad geschreven, waarin wordt ingegaan op de onafhankelijke positie van het fonds.

Geconcludeerd wordt dat onderbrengen bij een ander fonds vooralsnog weinig effectief lijkt. De kosten voor huisvesting en ondersteunend apparaat zijn voorts acceptabel en meer bureaucratie zou de doelmatigheid niet ten goede komen. Afhankelijk van verdere ontwikkelingen betreffende de fondsvorming zal deze mogelijkheid echter niet geheel moeten worden uitgesloten.

Conclusie

Geadviseerd wordt in het licht van het voorgaande de subsidiëring van het Materiaalfonds te continueren, met inbegrip van een geringe verhoging van het budget tot maximaal f 160.000,- op jaarbasis.

De aanvraag is behandeld door de Afdeling Beeldende Kunst, Bouwkunst en Vormgeving, gepreadviseerd door een ad hoc werkgroep bestaande uit C. Andriessen, P. Derrez en J. van Kranendonk (leden) en A. Mol (secretaris).

KERNGEGEVENS

Volgnummer : 225
Ons kenmerk : BK-91.1787
Beleidsplan d.d. : 27-06-1991

INSTELLING : Stichting Glas

De aanvraag is behandeld door : de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst
en Vormgeving

*Het advies kwam tot stand op grond
van de volgende gegevens* : beleidsplan, gesprek

Relevante eerdere adviezen : -

Advies tot toekenning : ja

Status in kunstenplan 88 - 92 : -

Status in kunstenplan 93 - 96 : -

Gevraagd subsidie 1) : f 375.000
(éénmalig 1,5 mln)

Huidig subsidie 2) : -

Geadviseerd subsidiebedrag 1) : f 375.000

1) gemiddeld over 4 jaar

2) uitgezonderd projectsubsidies

Het Advies Kunstenplan 1993-1996 bestaat uit een algemeen deel, de bijlagen en acht delen met instellingsadviezen per sector. Het hierna volgende instellingsadvies dient in samenhang met het algemene deel gelezen te worden.

Stichting Glas (Nationaal Glascentrum Leerdam)

De doelstelling van de Stichting Glas betreft de ontwikkeling en promotie van de glaskunst; dit dient in eerste instantie te resulteren in de oprichting van het Nationaal Glascentrum Leerdam. Het functioneren van deze instelling berust op twee poten. Enerzijds wordt een centrum beoogd met werkplaatsfaciliteiten voor kunstenaars, waarbij gedurende de wintermaanden de activiteiten met name gericht zullen zijn op een hooggekwalificeerde uitvoeringspraktijk, deskundigheidsontwikkeling en uitwisseling. Daarnaast is de publieksfunctie van belang, welke gedurende de zomermaanden centraal staat. Verkoop van werk en tentoonstellingen zullen volgens het plan op niet al te lange termijn moeten leiden tot een kostendekkende exploitatie. Op het Rijk wordt een beroep gedaan voor een eenmalig bedrag van f 1,5 mln. Met de gemeente Leerdam zijn de onderhandelingen in een vergevorderd stadium wat betreft de financiële ondersteuning en huisvesting.

Beoordeling

In het kader van de het Kunstenplan 1993-1996 heeft de raad het subsidieverzoek van de stichting beoordeeld. Met een delegatie van de stichting is een gesprek gevoerd.

Bij de behandeling van de aanvraag is stil gestaan bij de volgende punten:

- Het artistiek-inhoudelijk belang voor de ontwikkeling van de beeldende kunst in nationaal en internationaal opzicht.
- De inhoud van de plannen, in hoeverre vormen deze een adequaat antwoord op de gestelde doelen en welke kwaliteit is te verwachten.
- Eventuele alternatieven; bij de beoordeling is betrokken welke andere mogelijkheden er in dit verband zijn, mede in relatie tot het gevraagde bedrag.
- De mate waarin een financieel beroep wordt gedaan op de overheid; hoe verhoudt zich het artistiek-inhoudelijk belang van dit initiatief tot de claim die op het BK-budget wordt gelegd.

Het plan van de St. Glas betreft een interessant, nieuw initiatief. In samenwerking met de gemeente Leerdam wordt een instelling opgericht die de ontwikkeling en de promotie van glaskunst in brede zin en op een hoog kwaliteitsniveau ten doel heeft. De (nog) bestaande know-how, traditie en kwaliteit in Nederland op dit specifieke terrein dient volgens de raad niet verloren te gaan, maar op adequate wijze te worden gecontinueerd en vernieuwd door ook jonge kunstenaars - die nu door het ontbreken van faciliteiten naar het buitenland gaan - op dit vlak actief te ondersteunen en stimuleren. Er wordt mede hoge prioriteit aan dit grensverleggende initiatief gegeven, omdat verwacht wordt dat de nieuwe instelling een uitstraling zal hebben die ook internationaal gezien van betekenis is (vergelijk Europees Keramisch Werk Centrum in Den Bosch) wat tot een vruchtbare uitwisseling zal leiden; Nederland kan als klein land groot zijn in bepaalde specialismen.

Over de inhoud van de plannen is de raad positief aangezien, naast het aanbieden van concrete ontwikkelingsmogelijkheden voor kunstenaars op het onderhavige terrein, het kwalitatief uitbouwen van de bestaande traditie en kennis inzake dit vakgebied voorop staat. Hoewel het aantal deelnemende kunstenaars beperkt is, zal de instelling middels lezingen, symposia, manifestaties e.d. een bredere doelgroep bereiken. De actieradius reikt verder dan de deelnemende kunstenaars.

Over de commerciële kant van het plan bestaat enige scepsis. Gezien de voorgestane aanpak is er evenwel voldoende reden om te verwachten dat dit geen negatief effect zal hebben op de status en uitstraling van de instelling; hier worden evengoed kwaliteitseisen gesteld.

De raad hecht er aan wanneer op den duur tot een goede samenwerking en uitwisseling wordt gekomen met de NV Vereenigde Glasfabrieken.

Aan de orde is geweest of er aanvaardbare alternatieven voorhanden zijn. De aanvrager heeft de raad ervan overtuigd dat er weliswaar elders een en ander gebeurt, maar dat beslist niet voldaan wordt aan de noodzakelijke faciliteiten en de vereiste kwaliteit. Tevens is de mogelijkheid bezien om aansluiting te zoeken bij het Europees Keramisch Werkcentrum. De benodigde voorzieningen zijn echter niet inwisselbaar en ook in dit geval zou er veel (extra) geld op tafel hebben moeten komen. Voordelen van het voorliggende plan zijn een goede infrastructurele inbedding en de brede financiële ondersteuning; zowel de gemeente Leerdam als de provincie Zuid-Holland zullen een substantiële bijdrage leveren.

Conclusie

Gevraagd wordt een eenmalig bedrag van 1,5 mln, omdat er vanuit gegaan wordt dat de instelling op termijn selfsupporting kan draaien. De raad is er voorstander van dat maximaal de gevraagde middelen worden toegekend, op grond van het te verwachten artistiek-inhoudelijke betekenis zoals in het voorgaande is gemotiveerd. Van belang daarbij zijn tevens de inspanningen die de betrokken gemeente en provincie leveren. Aangezien het beoogde bedrag een grote claim legt op het BK-budget in enig jaar, wordt geadviseerd de financiers te spreiden over de gehele kunstenplanperiode. Te denken valt bijvoorbeeld aan een jaarlijks bedrag van f 0,375 mln. Overleg hierover met de aanvrager is gewenst.

Deze toedeling van middelen dient nadrukkelijk niet te worden opgevat als een meerjarige subsidie in de zin van het Kunstenplan; het gaat om een eenmalige - gespreide - subsidie.

De aanvraag is behandeld door de Afdeling Beeldende Kunst, Bouwkunst en Vormgeving.

KERNGEGEVENS

Volgnummer : 226
Ons kenmerk : BK-91.1780
Beleidsplan d.d. : 27-06-1991

INSTELLING : Witte de With

De aanvraag is behandeld door : de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving op preadvies van de werkgroep Instellingen

Het advies kwam tot stand op grond van de volgende gegevens : beleidsplan, tentoonstellingen, catalogi, gesprek

Relevante eerdere adviezen : 10-12-1990;17-05-1991;19-06-1991

Advies tot toekenning : ja

Status in kunstenplan 88 - 92 : -

Status in kunstenplan 93 - 96 : meerjarig

Gevraagd subsidie 1) : f 450.000

Huidig subsidie 2) : -

Geadviseerd subsidiebedrag 1) : f 250.000,- op projectbasis
nader vast te stellen

1) gemiddeld over 4 jaar

2) uitgezonderd projectsubsidies

Het Advies Kunstenplan 1993-1996 bestaat uit een algemeen deel, de bijlagen en acht delen met instellingsadviezen per sector. Het hierna volgende instellingsadvies dient in samenhang met het algemene deel gelezen te worden.

Stichting Witte de With

Witte de With, centrum voor hedendaagse kunst, is een initiatief van de gemeente Rotterdam dat begin 1990 van start ging. Als doelstelling heeft de stichting "het signaleren en tonen van nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de beeldende kunst, zo mogelijk in relatie met andere kunstvormen en met de theorievorming over de beeldende kunst, het verrichten van alles wat dienstig kan zijn aan de ondersteuning van het voorafgaande, zoals documenteren, verstrekken van opdrachten, alsmede alle andere activiteiten te ontplooiën welke tot het bereiken van het doel bevorderlijk kunnen zijn." Witte de With heeft voor diverse projecten vanaf het begin ondersteuning gekregen van de landelijke overheid, in de vorm van subsidies voor manifestaties en publicaties tot en met 1992. Er zijn voldoende garanties aanwezig voor de continuering van de presentatiefunctie van Witte de With, onder meer gezien de subsidie van de gemeente Rotterdam voor personeels- en huisvestingslasten.

Voor de periode 1993-1996 heeft Witte de With een aanvraag gedaan in het kader van de Meerjarige Presentatiesubsidies (MPS).

De raad heeft desgevraagd in mei 1991 een advies uitgebracht over de Meerjarige Presentatiesubsidies nieuwe stijl, met het oog op de nieuwe Kunstenplanperiode 1993-1996. Dit heeft geleid tot een aantal toetsingspunten/criteria, op grond waarvan de aanvragen in dit kader beoordeeld zijn (zie advies BK-91.635/4, 17 mei 1991).

Beoordeling

De raad staat positief tegenover de inhoud van de doelstelling van de aanvrager en de vorm waarin deze doelstelling gestalte krijgt en acht deze relevant voor de ontwikkeling van de beeldende kunsten. Op grond van het bezoek en het beleidsplan heeft de raad vertrouwen in de toekomstplannen van Witte de With. De openheid, 'de transparantie', die Witte de With in haar beleid wil betrachten acht de raad een loffelijk streven. De kennis van zaken, de professionaliteit, de inhoudelijke visie en de grote betrokkenheid worden gewaardeerd door de raad. Voorts is een positieve ontwikkeling dat er versterking van de organisatorische leiding gerealiseerd wordt. De verbouwing en uitbreiding ziet hij als een noodzakelijke investering om de capaciteit van de huisvesting te verbeteren.

Witte de With profileert zich als een organisatie die gericht is op een structurele presentatiefunctie. De activiteiten van Witte de With worden gekarakteriseerd door een permanente internationale oriëntatie, gelet op bijvoorbeeld de nationaliteit van de deelnemers en de onderwerpen van de lezingen. Mede gebaseerd op zijn advisering uit vorige jaren, is de raad van oordeel dat de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van de activiteiten, over het algemeen, goed is. De raad vindt dat Witte de With interessante keuzes maakt en in de activiteiten verschillende belangwekkende visies op de beeldende kunsten laat zien. Binnen Witte de With krijgt de kunstenaar

de kans om zijn visie op een interessante wijze te tonen. Het onderliggende idee van 'de macht (weer) aan de kunstenaar' spreekt de raad aan. De tentoonstellingen zijn inhoudelijk goed onderbouwd en zijn in staat om discussies aan te zwengelen. In de activiteiten wordt ook op flexibele wijze ingespeeld op nieuwe ontwikkelingen. De suggestie van de raad om meer aandacht te besteden aan Nederlandse kunst is door Witte de With ter harte genomen, hetgeen gewaardeerd wordt. Op die manier draagt Witte de With in haar activiteiten bij aan de discussie over het vakgebied van de beeldende kunsten. Voorts is Witte de With erin geslaagd nationaal en internationaal van zich te doen spreken, onder andere door haar activiteiten om de positie van de Nederlandse kunst in het buitenland te verstevigen, mede met behulp van catalogi en lezingen/debatten. De activiteiten van Witte de With zijn daarom van nationaal en internationaal belang.

De raad neemt zich voor om de activiteiten van Witte de With nauwlettend te blijven volgen. Witte de With vervult naar zijn inzicht een voorbeeldfunctie door een brede aanpak, die gekenmerkt wordt door efficiëntie, en waarin het internationaal beleid een grote rol vervult.

Conclusie

Over het geheel genomen voldoet de aanvraag van Witte de With aan de MPS-criteria en brengt de raad, op grond van bovenstaande overwegingen, een positief advies uit.

De criteria van de MPS zijn zodanig dat een budgetverhoging verdedigbaar is, mede gezien het feit dat de toename in activiteiten een grotere druk legt op de organisatie en capaciteit/huisvesting van Witte de With. De raad gaat ervan uit dat in samenspraak en/of via een bestuursovereenkomst tussen het Rijk en de betrokken lagere overheden de verdeling van en afspraken over de financiering worden vastgelegd, een en ander in het licht van het totale budget voor de MPS, te weten f 1 miljoen.

Deze aanvraag is behandeld door de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving, gepreadviseerd door de werkgroep Instellingen. Deze werkgroep is samengesteld uit de leden Lydia Schouten, Hans Könings, Bert Jansen, Jan Gehlen, Hans Scholten, Waling Boers en voorzitter Henk de Vroom. De werkgroep werd bijgestaan door secretaris Lysbeth van Egmond.

KERNGEGEVENS

Volgnummer : 227
Ons kenmerk : BK-91.1783
Beleidsplan d.d. : 25-06-1991

INSTELLING : De Appel

De aanvraag is behandeld door : de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving op preadvies van de werkgroep Instellingen

Het advies kwam tot stand op grond van de volgende gegevens : beleidsplan, tentoonstellingen, publicaties, gesprek

Relevante eerdere adviezen : 11-12-1986;27-11-1987;09-12-1988;15-11-1989;17-05-1991

Advies tot toekenning : ja

Status in kunstenplan 88 - 92 : meerjarig

Status in kunstenplan 93 - 96 : meerjarig

Gevraagd subsidie 1) : f 669.000

Huidig subsidie 2) : f 312.000

Geadviseerd subsidiebedrag 1) : nader vast te stellen

1) gemiddeld over 4 jaar

2) uitgezonderd projectsubsidies

Het Advies Kunstenplan 1993-1996 bestaat uit een algemeen deel, de bijlagen en acht delen met instellingsadviezen per sector. Het hierna volgende instellingsadvies dient in samenhang met het algemene deel gelezen te worden.

Stichting De Appel

De Appel is een initiatief dat midden zeventiger jaren van start ging en in 1984 onder leiding kwam van Saskia Bos, die nu nog steeds directeur is. De stichting is gericht op het vervullen van een laboratoriumfunctie: "een onderzoeksplek waar 'ideale' situaties worden gecreëerd en individuele projecten worden uitgetest, met als doel die ervaring uit te dragen naar zowel een algemeen publiek als naar kunstenaars, academiestudenten, opdrachtgevers, conservatoren en critici."

De Appel heeft in de loop der jaren ondersteuning gekregen van de landelijke overheid, onder andere in de vorm van Meerjarige Activiteitsubsidies (MAS) en een Meerjarige Presentatiesubsidie (MPS) tot en met 1992. Voor de periode 1993-1996 heeft de Appel een aanvraag gedaan in het kader van de Meerjarige Presentatiesubsidies (MPS).

De raad heeft desgevraagd in mei 1991 een advies uitgebracht over de Meerjarige Presentatiesubsidies nieuwe stijl, met het oog op de nieuwe Kunstenplanperiode 1993-1996. Dit heeft geleid tot een aantal toetsingspunten/criteria op grond waarvan de aanvragen in dit kader beoordeeld zijn (zie advies BK-91.635/4, 17 mei 1991).

Beoordeling

De raad staat positief tegenover de inhoud van de doelstelling van de aanvrager en de vorm waarin deze gestalte krijgt en acht deze relevant voor de ontwikkeling van de beeldende kunsten. Op grond van het bezoek en het beleidsplan heeft de raad vertrouwen in de toekomstplannen van de Appel. De verbreding en de versterking van de Appel, in de zin van personeelsuitbreiding om de activiteiten op het niveau van de MPS te blijven handhaven, lijkt de raad zinnig. Naar zijn inzicht moet de Appel de kans krijgen om het beleid op niveau gestalte te geven om de internationale ontwikkelingen te kunnen bijhouden. Mede gebaseerd op zijn advisering uit vorige jaren, is de raad van oordeel dat de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van de activiteiten goed is. De activiteiten presentatie en publicatie van de Appel hebben aan vorm gewonnen. Er heeft een verdergaande precisering van opvattingen plaatsgevonden. Het initiatief beweegt zich op een internationaal vlak. Er vinden belangwekkende tentoonstellingen met vooraanstaande kunstenaars en discussies plaats, begeleid door interessante en mooi vormgegeven publicaties. De reflectie op de eigen positie is tamelijk groot met als resultaat dat niet zozeer gesproken kan worden van een breed spectrum en diversiteit in het aanbod van de Appel maar eerder van activiteiten die in elkaars verlengde liggen. Het artistiek-inhoudelijk beleid vertoont in hoge mate continuïteit, hetgeen de raad belangrijk acht. Interessant en positief element in het beleidsplan van De Appel is de opleiding voor curatoren als integraal onderdeel van de activiteiten. De Appel functioneert in en maakt gebruik van een kwalitatief goed netwerk en geniet erkenning op een vrij hoog niveau. De bijdrage die geleverd wordt aan het versterken van de positie van Nederlandse kunst(enaars) in het buitenland, i.c. de mate waarin internati-

onale bekendheid wordt gegeven aan actuele en weinig bekende ontwikkelingen in de Nederlandse beeldende kunst, kan naar het inzicht van de raad versterkt worden, daar deze vooralsnog te beperkt is. De Appel moet ook een podium zijn en blijven ten behoeve van goede Nederlandse kunst.

De mate waarin een bijdrage wordt geleverd aan de actuele internationale discussie over en reflectie op ontwikkelingen in de beeldende kunst is goed. Er is bijvoorbeeld sprake van een regelmatige deelname aan internationale forums over beeldende kunst. De mate van contacten die worden onderhouden met vergelijkbare of andersoortige initiatieven en/of personen in het binnen- en buitenland is zeer groot en de resultaten hiervan zijn zichtbaar in de activiteiten.

De activiteiten van de Appel zijn daarom van nationaal en internationaal belang.

Conclusie

Over het geheel genomen voldoet de aanvraag van de Appel aan de MPS-criteria en brengt de raad, op grond van bovenstaande overwegingen, een positief advies uit.

De criteria van de MPS zijn zodanig dat een budgetverhoging, mede gezien de noodzaak tot personeelsuitbreiding en de wens tot een professionele aanpak van de curatorenopleiding, verdedigbaar is.

Ook zou de raad de plannen tot het zoeken van nieuwe huisvesting voor de activiteiten van de Appel van harte willen ondersteunen. De verhoging van het budget door het Rijk adviseert hij daarom mede afhankelijk te laten zijn van een toekenning van een substantiële ondersteuning voor huisvesting door de gemeente Amsterdam.

De raad gaat ervan uit dat in samenspraak en/of via een bestuursovereenkomst tussen het Rijk en de betrokken lagere overheid/heden de verdeling van en afspraken over de financiering worden vastgelegd, een en ander in het licht van het totale budget voor de MPS, te weten f 1 miljoen.

Deze aanvraag is behandeld door de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving, gepreadviseerd door de werkgroep Instellingen. Deze werkgroep is samengesteld uit de leden Lydia Schouten, Hans Könings, Bert Jansen, Jan Gehlen, Hans Scholten, Waling Boers en voorzitter Henk de Vroom. De werkgroep werd bijgestaan door secretaris Lysbeth van Egmond.

KERNGEGEVENS

Volgnummer : 228
Ons kenmerk : BK-91.1788
Beleidsplan d.d. : 25-06-1991

INSTELLING : Het Apollohuis

De aanvraag is behandeld door : de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving op preadvies van de werkgroep Instellingen

Het advies kwam tot stand op grond van de volgende gegevens : beleidsplan, tentoonstellingen, publicaties, gesprek

Relevante eerdere adviezen : 27-11-1987;09-12-1988;15-11-1989;10-12-1990;17-05-1991

Advies tot toekenning : neen

Status in kunstenplan 88 - 92 : meerjarig

Status in kunstenplan 93 - 96 : één-/tweejarig

Gevraagd subsidie 1) : f 378.000

Huidig subsidie 2) : f 274.000

Geadviseerd subsidiebedrag 1) : -

1) gemiddeld over 4 jaar

2) uitgezonderd projectsubsidies

Het Advies Kunstenplan 1993-1996 bestaat uit een algemeen deel, de bijlagen en acht delen met instellingsadviezen per sector. Het hierna volgende instellingsadvies dient in samenhang met het algemene deel gelezen te worden.

Stichting Het Apollohuis

Het Apollohuis is een kunstenaarsinitiatief dat inmiddels ruim 10 jaar bestaat. Tot de doelstellingen wordt gerekend "het presenteren van kunst van kwaliteit die om verschillende redenen niet voldoende aan bod komt in musea en galleries."

Het Apollohuis heeft in de loop der jaren ondersteuning gekregen van de landelijke overheid, onder andere in de vorm van Meerjarige Activiteitsubsidies (MAS) tot en met 1992. Voor de periode 1993-1996 heeft het Apollohuis een aanvraag gedaan in het kader van de Meerjarige Presentatiesubsidies (MPS).

De raad heeft desgevraagd in mei 1991 een advies uitgebracht over de Meerjarige Presentatiesubsidies nieuwe stijl, met het oog op de nieuwe Kunstenplanperiode 1993-1996. Dit heeft geleid tot een aantal toetsingspunten/criteria op grond waarvan de aanvragen in dit kader beoordeeld zijn (zie advies BK-91.635/4, 17 mei 1991).

Beoordeling

De raad staat positief tegenover de inhoud van de doelstelling van de aanvrager en acht deze relevant voor de ontwikkeling van de beeldende kunsten. Echter, de vorm waarin deze doelstelling gestalte krijgt, is in de afgelopen periode en in de toekomstplannen te weinig doordacht en te veel van toevalligheden afhankelijk. De achterliggende gedachte bij het signaleren van ontwikkelingen in de beeldende kunst en het ondersteunen en stimuleren daarvan is te weinig tot een visie gebracht.

De artistiek-inhoudelijke kwaliteit van de activiteiten, mede gezien in relatie tot de actuele ontwikkelingen in nationaal en internationaal opzicht, is aan het afnemen. Er vindt geen aansluiting bij en een zinvolle bijdrage aan de actuele beeldende kunstontwikkelingen plaats in brede zin. In feite is er voor het grootste gedeelte slechts sprake van aandacht voor één bepaalde ontwikkeling binnen de kunsten: de samenhang tussen muzikale activiteiten en beeldende kunst.

De ontwikkeling van de visie van het Apollohuis heeft zich volgens de raad niet voldoende doorgezet in de loop der jaren. De aandacht voor de ontwikkeling van het beeldende in de kunst is in de loop der jaren overgegaan in een concentratie op de mogelijkheden van de geluidskunst, nieuwe muziek en audio-art. Een ontwikkeling die het Apollohuis dichter bij de discipline muziek brengt dan bij de beeldende kunst. Deze ontwikkeling vindt de raad in het algemeen niet oninteressant, maar is als minder interessant te duiden, geredeneerd vanuit de bestemming van de (MPS)middelen voor beeldende kunst én in vergelijking met andere initiatieven en instellingen, die op het niveau van de MPS-criteria internationaal werkzaam zijn.

(De muzikale activiteiten kunnen, indien het Apollohuis daar prijs op stelt, nader bezien worden in het kader van de advisering over de infrastructuur moderne (kamer)muziek, die nog in 1992 afgerond zal worden)

De reflectie op de eigen positie en het functioneren van de instelling in nationaal en internationaal verband door het Apollohuis heeft niet voldoende plaatsgevonden. In organisatorisch opzicht kenmerkt de instelling zich enerzijds door een enorme continuïteit, anderzijds is er onvoldoende sprake van flexibiliteit in beleid. De wisselwerking tussen de activiteiten van het Apollohuis en de actuele ontwikkelingen op het onderhavige terrein is te weinig manifest.

De mate waarin een bijdrage wordt geleverd aan het versterken van de positie van Nederlandse kunst(enaars) in het buitenland, i.c. de mate waarin internationale bekendheid wordt gegeven aan actuele en weinig bekende ontwikkelingen in de Nederlandse beeldende kunst, is te mager. Een breed spectrum van ontwikkelingen binnen de beeldende kunsten wordt binnen het beleid van het Apollohuis te weinig aan de orde gesteld. Het beleid is te veel gericht op een klein onderdeel van de kunsten, namelijk de geluidskunst.

Van een bijdrage aan de huidige, internationale discussie over en reflectie op ontwikkelingen in de beeldende kunst is, in actuele zin, geen sprake. De raad constateert dat er onvoldoende internationale aandacht, ook in publicitaire zin, is voor de activiteiten van het Apollohuis, behalve voorzover het de activiteiten betreft op het terrein van de geluidskunst. De mate waarin contacten met vergelijkbare of andersoortige initiatieven en/of personen in het binnen- en buitenland worden onderhouden is, in de praktijk, naar het inzicht van de raad te beperkt. Hij meent dat er vooral relaties zijn met gelijksoortige instellingen op het gebied van de geluidskunst.

De activiteiten van het Apollohuis hebben op grond van genoemde overwegingen in dit kader onvoldoende internationaal belang doch wel een nationaal belang en dan specifiek op het terrein van de geluidskunst.

Over het geheel genomen voldoet de aanvraag van het Apollohuis niet aan de MPS-criteria en brengt de raad, op grond van bovenstaande overwegingen, een negatief advies uit.

Over de toekenning van een eventueel één- of tweejarige subsidie zal eind dit jaar worden geadviseerd.

Procedure

Deze aanvraag is behandeld door de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving, gepreadviseerd door de werkgroep Instellingen. Deze werkgroep is samengesteld uit de leden Lydia Schouten, Hans Könings, Bert Jansen, Jan Gehlen, Hans Scholten, Waling Boers en voorzitter Henk de Vroom. De werkgroep werd bijgestaan door secretaris Lysbeth van Egmond.

KERNGEGEVENS

Volgnummer : 229
Ons kenmerk : BK-91.1777
Beleidsplan d.d. : 26-06-1991

INSTELLING : De Fabriek

De aanvraag is behandeld door : de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving en preadvies van de werkgroep Instellingen

Het advies kwam tot stand op grond van de volgende gegevens : beleidsplan, tentoonstellingen, publicaties, gesprek

Relevante eerdere adviezen : 11-12-1986;27-11-1987;09-12-1988;15-11-1989;17-05-1991

Advies tot toekenning : neen

Status in kunstenplan 88 - 92 : meerjarig

Status in kunstenplan 93 - 96 : één-/tweejarig

Gevraagd subsidie 1) : f 122.000

Huidig subsidie 2) : f 117.000

Geadviseerd subsidiebedrag 1) : -

1) gemiddeld over 4 jaar

2) uitgezonderd projectsubsidies

Het Advies Kunstenplan 1993-1996 bestaat uit een algemeen deel, de bijlagen en acht delen met instellingsadviezen per sector. Het hierna volgende instellingsadvies dient in samenhang met het algemene deel gelezen te worden.

Stichting De Fabriek

De Fabriek is een kunstenaarsinitiatief dat in 1981 te Eindhoven werd opgericht. Tot de doelstellingen wordt gerekend "het mogelijk maken van uit artistiek oogpunt relevante ervaringen voor de kunstenaars die er werken en de kunstenaars en andere geïnteresseerden die daar kennis van nemen". In de praktijk betekent het dat "kunstenaars de gelegenheid hebben om in de Fabriek projecten te ontwikkelen, te verwezenlijken of te voltooien, die voor hun eigen ontwikkeling van belang zijn". De Fabriek heeft in de loop der jaren ondersteuning gekregen van de landelijke overheid, onder andere in de vorm van Meerjarige Activiteitensubsidies (MAS) tot en met 1992. Voor de periode 1993-1996 heeft De Fabriek een aanvraag gedaan in het kader van de Meerjarige Presentatiesubsidies (MPS).

De raad heeft desgevraagd in mei 1991 een advies uitgebracht over de Meerjarige Presentatiesubsidies nieuwe stijl, met het oog op de nieuwe Kunstenplanperiode 1993-1996. Dit heeft geleid tot een aantal toetsingspunten/criteria, op grond waarvan de aanvragen in dit kader beoordeeld zijn (zie advies BK-91.635/4, 17 mei 1991).

Beoordeling

De raad staat positief tegenover de inhoud van de doelstelling van de aanvrager en acht deze relevant voor de ontwikkeling van de beeldende kunsten. De vorm waarin deze echter gestalte krijgt, laat in de afgelopen periode en in de toekomstplannen te wensen over.

Op grond van het bezoek en (de later ingezonden toelichting op) het beleidsplan heeft de raad geen hooggespannen verwachtingen van de toekomstplannen van de Fabriek. Vorig jaar werd reeds opgemerkt dat een aansluiting door de Fabriek diende te worden gezocht met de huidige ontwikkelingen in de beeldende kunst. Er is onvoldoende duidelijk gemaakt waarin de genoemde aansluiting wordt gezocht.

De raad is van mening dat de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van de activiteiten, gezien in relatie tot de actuele ontwikkelingen in nationaal opzicht, aan het afnemen is. Hij is van oordeel dat de Fabriek in verminderde mate een bijdrage levert aan de ontwikkeling van en de gedachtenvorming over de beeldende kunsten, die heeft geresulteerd in belangwekkende presentaties. De reflectie op de eigen positie door de Fabriek heeft niet die gearticuleerde visie op zowel de beeldende kunst als op kunstenaars en publieksgroepen opgeleverd, die de raad, gezien de betekenis van de Fabriek in het verleden, zou mogen verwachten.

In internationaal verband gezien is de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van de activiteiten onvoldoende. Daarvoor mist de Fabriek internationale uitstraling en een onderzoeksgerichte instelling van een dusdanig niveau dat deze een bijdrage vormt aan het discours over de beeldende kunst op het internationale vlak.

Er zijn internationale contacten met Praagse en Sloveense kunstenaars, maar naar het oordeel van de raad niet in die mate dat er sprake is van het in internationaal opzicht bekendheid geven aan actuele en weinig bekende

ontwikkelingen in de Nederlandse beeldende kunst, dat wil zeggen het versterken van de positie van Nederlandse kunst en kunstenaars in het buitenland. Noch kan gesproken worden van een bijdrage aan de actuele internationale discussie over en reflectie op ontwikkelingen in de beeldende kunst.

De activiteiten van de Fabriek hebben op grond van genoemde overwegingen geen internationaal belang, doch zijn nog steeds wel van nationaal belang te noemen.

Conclusie

Over het geheel genomen voldoet de aanvraag van de Fabriek niet aan de MPS-criteria en brengt de raad, op grond van bovenstaande overwegingen, een negatief advies uit.

Over de toekenning van een eventueel één- of tweejarige subsidie zal eind dit jaar worden geadviseerd.

Deze aanvraag is behandeld door de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving, gepreadviseerd door de werkgroep Instellingen. Deze werkgroep is samengesteld uit de leden Lydia Schouten, Hans Könings, Bert Jansen, Jan Gehlen, Hans Scholten, Waling Boers en voorzitter Henk de Vroom. De werkgroep werd bijgestaan door secretaris Lysbeth van Egmond.

KERNGEGEVENS

Volgnummer : 230
Ons kenmerk : BK-91.1779
Beleidsplan d.d. : 28-06-1991

INSTELLING : Lokaal 01

De aanvraag is behandeld door : de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving op preadvies van de werkgroep Instellingen

Het advies kwam tot stand op grond van de volgende gegevens : beleidsplan, tentoonstellingen, gesprekken

Relevante eerdere adviezen : 11-12-1986;27-11-1987;09-12-1988;15-11-1989;17-05-1991

Advies tot toekenning : neen

Status in kunstenplan 88 - 92 : meerjarig

Status in kunstenplan 93 - 96 : één-/tweejarig

Gevraagd subsidie 1) : f 138.000

Huidig subsidie 2) : f 116.000

Geadviseerd subsidiebedrag 1) : -

1) gemiddeld over 4 jaar

2) uitgezonderd projectsubsidies

Het Advies Kunstenplan 1993-1996 bestaat uit een algemeen deel, de bijlagen en acht delen met instellingsadviezen per sector. Het hierna volgende instellingsadvies dient in samenhang met het algemene deel gelezen te worden.

Stichting Lokaal 01

Lokaal 01 is een kunstenaarsinitiatief dat inmiddels 10 jaar bestaat. Tot de doelstellingen wordt gerekend "het in Breda ontwikkelen van nieuwe produktie- en presentatiemogelijkheden voor kunst in al haar verschijningsvormen". Lokaal 01 heeft in de loop der jaren ondersteuning gekregen van de landelijke overheid, onder andere in de vorm van Meerjarige Activiteiten-subsidies (MAS) tot en met 1992. Voor de periode 1993-1996 heeft Lokaal 01 een aanvraag gedaan in het kader van de Meerjarige Presentatiesubsidies (MPS).

De raad heeft desgevraagd in mei 1991 een advies uitgebracht over de Meerjarige Presentatiesubsidies nieuwe stijl, met het oog op de nieuwe Kunstenplanperiode 1993-1996. Dit heeft geleid tot een aantal toetsingspunten/criteria op grond waarvan de aanvragen in dit kader beoordeeld zijn (zie advies BK-91.635/4, 17 mei 1991).

Beoordeling

De raad staat positief tegenover de inhoud van de doelstelling van de aanvrager en acht deze relevant voor de ontwikkeling van de beeldende kunsten. De vorm waarin deze doelstelling gestalte krijgt, zou naar zijn oordeel meer overtuiging kunnen krijgen. De uitwerking van de ideeën voor de presentaties is niet altijd duidelijk en de keuze voor de kunstenaars zou interessanter kunnen zijn. Hierdoor kan de meerwaarde van deze keuzes duidelijker worden.

In de aanvraag is een serieuze poging gedaan tot inhoudelijkheid en plaatsbepaling, hetgeen gewaardeerd wordt door de raad.

De raad is van mening dat de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van de activiteiten, mede bezien in relatie tot de actuele ontwikkelingen in internationaal opzicht, niet voldoende is.

De visie en de reflectie op de eigen positie en het functioneren van de instelling in internationaal verband heeft weliswaar plaatsgevonden, maar heeft, voor wat betreft de visie op de beeldende kunst, kunstenaars en publieksgroepen, nog niet geresulteerd in een consistent internationaal tentoonstellingsbeleid. De tentoonstellingen vertonen geen duidelijk internationaal karakter. Discussies die een bijdrage zouden kunnen leveren aan het discours, worden door de genoemde activiteiten niet uitgelokt. Daarbij acht de raad de uitstraling van Lokaal 01 in internationale zin te gering. De raad constateert voorts dat het mislukken van projecten ook geen gevolgen heeft voor het beleid van Lokaal 01.

Er is sprake van internationale contacten met buitenlandse kunstenaars, maar naar het oordeel van de raad niet in die mate dat er sprake is van het in internationaal opzicht bekendheid geven aan actuele en weinig bekende ontwikkelingen in de Nederlandse beeldende kunst, dat wil zeggen het versterken van de positie van Nederlandse kunst en kunstenaars in het buitenland. Noch kan gesproken worden van een bijdrage aan de actuele internationale discussie over en reflectie op ontwikkelingen in de beeldende kunst.

De activiteiten van Lokaal 01 hebben op grond van genoemde overwegingen geen internationaal belang doch zijn wel van nationaal belang.

Conclusie

Over het geheel genomen voldoet de aanvraag van Lokaal 01 niet aan de MPS-criteria en brengt de raad, op grond van bovenstaande overwegingen, een negatief advies uit.

Over de toekenning van een eventueel één- of tweejarige subsidie zal eind dit jaar worden geadviseerd.

Deze aanvraag is behandeld door de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving, gepreadviseerd door de werkgroep Instellingen.

Deze werkgroep is samengesteld uit de leden Lydia Schouten, Hans Könings, Bert Jansen, Jan Gehlen, Hans Scholten, Waling Boers en voorzitter Henk de Vroom. De werkgroep werd bijgestaan door secretaris Lysbeth van Egmond.

KERNGEGEVENS

Volgnummer : 231
Ons kenmerk : BK-91.1786
Beleidsplan d.d. : 26-06-1991

INSTELLING : Haags Centrum voor Actuele Kunst

De aanvraag is behandeld door : de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving op preadvies en van de werkgroep Instellingen

Het advies kwam tot stand op grond van de volgende gegevens : beleidsplan, tentoonstellingen, publicaties, gesprek

Relevante eerdere adviezen : 27-11-1987;09-12-1988;01-12-1990;17-05-1991

Advies tot toekenning : neen

Status in kunstenplan 88 - 92 : meerjarig

Status in kunstenplan 93 - 96 : -

Gevraagd subsidie 1) : f 298.000

Huidig subsidie 2) : f 258.000

Geadviseerd subsidiebedrag 1) : -

1) gemiddeld over 4 jaar

2) uitgezonderd projectsubsidies

Het Advies Kunstenplan 1993-1996 bestaat uit een algemeen deel, de bijlagen en acht delen met instellingsadviezen per sector. Het hierna volgende instellingsadvies dient in samenhang met het algemene deel gelezen te worden.

Stichting Het Haags Centrum voor Actuele Kunst (HCAK)

Het Haags Centrum voor Actuele Kunst (HCAK) is een kunstenaarsinitiatief dat in 1980 te Den Haag werd opgericht. Tot de doelstelling wordt gerekend "het presenteren en bevorderen van actuele beeldende kunst". In de praktijk betekent het dat het werk van kunstenaars geselecteerd en gepresenteerd wordt "op basis van kwaliteit, authenticiteit en de verhouding in het werk met actuele conflictpunten in praktijk en theorievorming van de eigentijdse kunst". HCAK heeft in de loop der jaren ondersteuning gekregen van de landelijke overheid, onder andere in de vorm van Meerjarige Activiteiten-subsidies (MAS) tot en met 1992. Voor de periode 1993-1996 heeft HCAK een aanvraag gedaan in het kader van de Meerjarige Presentatiesubsidies (MPS).

De raad heeft desgevraagd in mei 1991 een advies uitgebracht over de Meerjarige Presentatiesubsidies nieuwe stijl, met het oog op de nieuwe Kunstenplanperiode 1993-1996. Dit heeft geleid tot een aantal toetsingspunten/criteria, op grond waarvan de aanvragen in dit kader beoordeeld zijn (zie advies BK-91.635/4, 17 mei 1991).

Beoordeling

De raad staat positief tegenover de inhoud van de doelstelling van de aanvrager en de vorm waarin deze gestalte krijgt en acht deze relevant voor de ontwikkeling van de beeldende kunsten.

Hij is van mening dat de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van de activiteiten, gezien in relatie tot de actuele ontwikkelingen in nationaal opzicht, goed is, maar in internationaal verband onvoldoende. Daarvoor mist HCAK internationale uitstraling en een onderzoeksgerichte instelling van een dusdanig niveau dat deze een bijdrage vormt aan het discours over de beeldende kunst op het internationale vlak. HCAK heeft weliswaar internationale contacten met kunstenaars, maar naar het oordeel van de raad niet in die mate dat er sprake is van het in internationaal opzicht bekendheid geven aan actuele en weinig bekende ontwikkelingen in de Nederlandse beeldende kunst, dat wil zeggen het versterken van de positie van Nederlandse kunst en kunstenaars in het buitenland.

HCAK levert wel een bijdrage aan de ontwikkeling van en de gedachtenvorming over de beeldende kunsten op landelijk niveau. De tentoonstellingsactiviteiten hebben meermalen geresulteerd in verrassende en interessante presentaties. Er zijn ook wel tentoonstellingen geweest die een nogal teleurstellend niveau te zien gaven.

Stichting HCAK heeft een inhoudelijk gezicht dat zij van veel kanten laat zien, hetgeen gewaardeerd wordt door de raad. Hij meent echter dat de thema's soms niet dwingend genoeg zijn gesteld en een te brede invulling kunnen krijgen. De ideeën van zeer vele kunstenaars kunnen binnen die kaders aan bod komen waardoor wellicht een té grote rijkdom aan namen en ideeën tentoongespreid worden. Een gearticuleerde visie van het HCAK boet hierdoor in aan zeggingskracht.

De activiteiten van HCAK hebben op grond van genoemde overwegingen geen internationaal belang doch wel een nationaal belang.

Conclusie

Over het geheel genomen voldoet de aanvraag van HCAK niet aan de MPS-criteria en brengt de raad, op grond van bovenstaande overwegingen, een negatief advies uit.

Over de toekenning van een eventueel één- of tweejarige subsidie zal eind dit jaar worden geadviseerd.

Deze aanvraag is behandeld door de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving, gepreadviseerd door de werkgroep Instellingen. Deze werkgroep is samengesteld uit de leden Lydia Schouten, Hans Könings, Bert Jansen, Jan Gehlen, Hans Scholten, Waling Boers en voorzitter Henk de Vroom. De werkgroep werd bijgestaan door secretaris Lysbeth van Egmond.

KERNGEGEVENS

Volgnummer : 232
Ons kenmerk : BK-91.1790
Beleidsplan d.d. : 06-06-1990

INSTELLING : Media Art Development

De aanvraag is behandeld door : de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst
en Vormgeving op preadvies van de werk-
groep Instellingen

*Het advies kwam tot stand op grond
van de volgende gegevens* : beleidsplan, gesprek

Relevante eerdere adviezen : -

Advies tot toekenning : neen

Status in kunstenplan 88 - 92 : -

Status in kunstenplan 93 - 96 : -

Gevraagd subsidie 1) : f 298.000

Huidig subsidie 2) : -

Geadviseerd subsidiebedrag 1) : -

1) gemiddeld over 4 jaar

2) uitgezonderd projectsubsidies

Het Advies Kunstenplan 1993-1996 bestaat uit een algemeen deel, de bijlagen en acht delen met instellingsadviezen per sector. Het hierna volgende instellingsadvies dient in samenhang met het algemene deel gelezen te worden.

Media Art Development

De Stichting Media Art Development richt haar activiteiten op samenwerking tussen kunst, wetenschap en industrie op basis van een geavanceerde technologie. Media Art Development wil een databank aanleggen waarin mogelijke samenwerkingspartners snel en efficiënt met elkaar in contact kunnen komen. Ook wordt gedacht aan een 'artists in industry/science'-praktijk die aansluit op de kunstopleidingen. Op korte termijn wordt een bescheiden produktie beoogd van kunst/technologie-projecten. Het is voorts de bedoeling dat kunstenaars in redelijke mate toegang krijgen tot technologische faciliteiten en financiële middelen. Media Art Development wil bijdragen aan de totstandkoming van een platform voor een inhoudelijke discussie tussen kunstenaars, wetenschappers, technologen en anderen.

De stichting vraagt in het beleidsplan, dat reeds in 1990 aan de Minister van WVC werd aangeboden, subsidie voor 1991 en een garantie voor het exploitatietekort in 1992 in het streven in 1993 self-supporting te zijn. Gezien de beoogde structurele aard van het initiatief en de opzet van de begroting (formatieplaatsen, algemene bedrijfslasten) heeft de raad voor de Kunst het subsidieverzoek getoetst binnen het beleidskader elektronische mediakunst/kunst en technologie.

Beoordeling

De raad is van mening dat de doelstelling relevant zou kunnen worden voor het vakgebied kunst en technologie maar meent dat deze nog te weinig gestalte heeft gekregen. Op welke manier de beoogde samenwerking vruchtbaar zou kunnen zijn voor de (beeldende) kunst komt in het beleidsplan te weinig naar voren.

Ook na het gesprek met de initiatiefnemers heeft de raad te weinig aanknopingspunten om te verwachten dat het initiatief in artistiek-inhoudelijk opzicht voldoende resultaat zal hebben. Welke stimulans van de databank, de stages en de projecten zal uitgaan voor de ontwikkelingen in de kunst en technologie in nationaal en internationaal opzicht is op grond van de plannen nog niet te voorzien. Uit het beleidsplan blijkt niet dat het initiatief in voldoende mate afgestemd is op de belangstelling en de mogelijkheden van kunstenaars, wetenschappers en industriële bedrijven. In dit stadium van voorbereiding acht de raad een verder afgebakend en concreter plan voor de beoogde samenwerking onmisbaar, bijvoorbeeld gebaseerd op een voorbeeldproject en een gedegen evaluatie daarvan.

De visie en de reflectie op de eigen positie en het functioneren van de instelling in nationaal en internationaal verband is ten aanzien van de beeldende kunst vooralsnog te weinig uitgesproken.

Het beleid van Media Art Development wekt te weinig vertrouwen in een zodanig continue ontwikkeling dat een self-supporting situatie in 1993 binnen de mogelijkheden zou liggen.

Conclusie

Over het geheel genomen strookt de aanvraag van Media Art Development niet met de uitgangspunten voor een meerjarige subsidie zoals de raad die geformuleerd heeft in het advies 'Elektronische mediakunst/kunst en technologie'. Op grond van bovenstaande overwegingen adviseert de raad negatief. (Zie eveneens bijlage achterin dit deel van het advies kunstenplan 1993 - 1996.)

De aanvraag is behandeld door de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving, gepreadviseerd door een delegatie van de werkgroep Instellingen, bestaande uit Lydia Schouten, Jurriaan van Kranendonk en voorzitter Henk de Vroom.

De werkgroep werd begeleid door secretaris Lysbeth van Egmond en adjunct secretaris Ingrid Janssen.

KERNGEGEVENS

Volgnummer : 233
Ons kenmerk : BK-91.1789
Beleidsplan d.d. : 26-06-1991

INSTELLING : MonteVideo

De aanvraag is behandeld door : de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving op preadvies van de werkgroep Instellingen

Het advies kwam tot stand op grond van de volgende gegevens : beleidsplan, presentaties, gesprek

Relevante eerdere adviezen : 02-05-1986;09-08-1989

Advies tot toekenning : ja

Status in kunstenplan 88 - 92 : -

Status in kunstenplan 93 - 96 : meerjarig

Gevraagd subsidie 1) : f 200.000

Huidig subsidie 2) : f 125.000

Geadviseerd subsidiebedrag 1) : f 200.000
aanvulling in nader overleg

1) gemiddeld over 4 jaar

2) uitgezonderd projectsubsidies

Het Advies Kunstenplan 1993-1996 bestaat uit een algemeen deel, de bijlagen en acht delen met instellingsadviezen per sector. Het hierna volgende instellingsadvies dient in samenhang met het algemene deel gelezen te worden.

MonteVideo

MonteVideo heeft zich ontwikkeld tot een centrum voor mediakunst met een internationale oriëntatie. Aanvankelijk ging het om het medium video in de beeldende kunst, nu is het streven kunst en elektronische media in de breedste zin bijeen te brengen. MonteVideo beschouwt zichzelf als "documentatie- en distributiecentrum, faciliteitverlenende instelling, organisator van tentoonstellingen in binnen- en buitenland en in toenemende mate als een soort laboratorium voor onderzoek naar het gebruik van bestaande hard- en software door beeldende kunstenaars en het ontwikkelen van nieuwe toepassingen, specifiek voor kunstenaars" (citaat uit het beleidsplan). Op basis van de samenwerking met de stichting Steim heeft MonteVideo een subsidie ontvangen tot medio 1992. De raad voor de Kunst heeft eerder positief geadviseerd over het subsidieverzoek voor een aanvullende éénjarige activiteitensubsidie in 1992 en voor het opzetten van de samenwerking met Time Based Arts (TBA).

Beoordeling

De raad acht de doelstelling van de aanvrager relevant voor het vervullen van een landelijke functie ten behoeve van de elektronische mediakunst.

De raad oordeelt positief over de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van de activiteiten, gezien in relatie tot de actuele ontwikkelingen in nationaal en internationaal opzicht.

MonteVideo onderneemt de nodige activiteiten om internationale bekendheid te geven aan actuele en weinig bekende ontwikkelingen in de Nederlandse mediakunst. De reizende tentoonstelling 'Imago' is daar een geslaagd voorbeeld van. Dergelijke initiatieven versterken de positie van Nederlandse kunstenaars in het buitenland. Onder meer via de deelname aan internationale festivals onderhoudt MonteVideo vruchtbare contacten met vakgenoten en instellingen in binnen- en buitenland. Hierbij wordt aangetekend dat de visie en de reflectie op de positie van mediakunst binnen de beeldende kunst en de bijdrage aan de internationale discussie van vakgenoten weinig expliciete aandacht heeft gekregen. Op dit vlak is MonteVideo nog te weinig naar voren getreden. In dit verband staat de raad positief tegenover het plan voor een Europees laboratorium. Hij dringt erop aan dat de inhoudelijke deskundigheid verbreed wordt opdat vakinhoudelijke discussies en theorievorming op gang kunnen worden gebracht. Vanwege de gewenste continuïteit denkt de raad aan een uitbreiding in personele zin. Ook zou de capaciteit en aantrekkingskracht van instellingen in de lokale context benut kunnen worden (bijvoorbeeld Felix Meritis en De Balie), zolang het beoogde bedrijfsverzamelgebouw voor Amsterdamse kunstinstellingen nog niet van de grond gekomen is.

De voorgenomen uitbouw en professionalisering van de distributie van de videocollectie van MonteVideo/TBA wordt kritisch gezien. In dit verband dringt de raad erop aan dat TBA onafhankelijk van de Vereniging van Mediakunstenaars opereert. De raad verwacht weinig rendement van inspan-

ningen op het terrein van distributie waar het gaat om inkomensvorming. De instelling wordt geadviseerd dergelijke taken zo veel mogelijk over te laten aan een commerciële distributeur. Het aantrekken van een full-time professionele kracht voor distributie acht de raad niet zinvol. Het lijkt hem beter dat de versterking van de inhoudelijke deskundigheid voorrang krijgt.

Conclusie

Over het geheel genomen strookt de aanvraag in voldoende mate met de uitgangspunten voor een meerjarige subsidie zoals geformuleerd in het advies 'Elektronische mediakunst/kunst en technologie' en brengt de raad, op grond van bovenstaande overwegingen, een positief advies uit. Geadviseerd wordt het gevraagde bedrag van f 200.000 toe te kennen.

Tevens wordt verwezen naar de opmerkingen die ten aanzien van MonteVideo in het advies 'Electronische mediakunst/kunst en technologie' worden gemaakt. (Zie bijlage achterin dit deel van het advies kunstenplan 1993 - 1996.)

De aanvraag is behandeld door de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving, gepreadviseerd door een delegatie van de werkgroep Instellingen, bestaande uit Lydia Schouten, Jurriaan van Kranendonk en voorzitter Henk de Vroom.

De werkgroep werd begeleid door secretaris Lysbeth van Egmond en adjunct secretaris Ingrid Janssen.

KERNGEGEVENS

Volgnummer : 234
Ons kenmerk : BK-91.1784
Beleidsplan d.d. : 12-07-1991

INSTELLING : Het Kijkhuis

De aanvraag is behandeld door : de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving op preadvies van de werkgroep Instellingen

Het advies kwam tot stand op grond van de volgende gegevens : beleidsplan, festivals, presentaties, gesprekken

Relevante eerdere adviezen : 02-05-1986;15-11-1989

Advies tot toekenning : neen

Status in kunstenplan 88 - 92 : -

Status in kunstenplan 93 - 96 : -

Gevraagd subsidie 1) : f 575.000

Huidig subsidie 2) : -

Geadviseerd subsidiebedrag 1) : -

1) gemiddeld over 4 jaar

2) uitgezonderd projectsubsidies

Het Advies Kunstenplan 1993-1996 bestaat uit een algemeen deel, de bijlagen en acht delen met instellingsadviezen per sector. Het hierna volgende instellingsadvies dient in samenhang met het algemene deel gelezen te worden.

Het Kijkhuis

Het Kijkhuis houdt zich bezig met de presentatie, documentatie en distributie van videokunst. De instelling houdt tentoonstellingen, zaalvoorstellingen en presentaties op het kabelnet van Den Haag. Videoprodukties uit de eigen collectie worden nationaal en internationaal gedistribueerd. Jaarlijks organiseert Het Kijkhuis de manifestatie World Wide Video Festival. De Raad voor de Kunst heeft verschillende malen positief geadviseerd over deze manifestatie, zij het met kritische opmerkingen. In 1991 heeft hij negatief geadviseerd over het verzoek voor een éénjarige activiteitsubsidie in 1992. In februari 1992 is negatief geadviseerd over het World Wide Video Festival in 1992.

Beoordeling

De doelstelling van het Kijkhuis wordt niet voldoende waargemaakt waar het gaat om de ambities ten aanzien van elektronische mediakunst. De activiteiten op het gebied van presentatie, documentatie en distributie acht de raad niet voldoende relevant voor het eventueel uitvoeren van een landelijke functie binnen het beleidskader elektronische mediakunst/kunst en technologie.

Het Kijkhuis oriënteert zich voornamelijk op videokunst, bijvoorbeeld in relatie tot andere disciplines (dans, literatuur). De videoband fungeert vaak als drager van een documentaire. De activiteiten op het gebied van de videokunst zijn in artistiek-inhoudelijk opzicht te weinig gericht op ontwikkelingen die de beeldende kunsten in brede zin raken. De presentaties en de overigens goed gedocumenteerde collectie dragen te weinig bij aan hedendaagse ontwikkelingen binnen de elektronische mediakunst. De raad denkt daarbij aan de ontwikkeling van interactieve en/of digitale mediakunst.

Het Kijkhuis heeft enige jaren een voorbeeldfunctie gehad als ontmoetingsplaats voor videokunstenaars die elkaar treffen tijdens het World Wide Video Festival. De laatste jaren is daar verandering in gekomen door gebrek aan visie en reflectie op de eigen positie, met name in relatie tot de beeldende kunsten. Als jaarlijkse ontmoetingsplaats zou het World Wide Video Festival een brandpunt van vakinhoudelijke discussie kunnen zijn. De genoemde manifestatie heeft die functie de laatste tijd te weinig vervuld. Wat de beoogde 'research' ter voorbereiding van de presentaties inhoudt, is tot op heden nauwelijks naar buiten gebracht. Ook de inhoudelijke verantwoording na afloop krijgt te weinig aandacht. Er is eerder sprake van een brede verkenning van het aanbod dan van diepgaand, inhoudelijk onderbouwd, onderzoek. De raad heeft opmerkingen van dezelfde strekking gemaakt in zijn adviezen over de manifestatie in de voorgaande jaren en tevens in gesprekken met de instelling.

De raad onderkent dat er serieuze pogingen worden gedaan om de presentatiefunctie te versterken maar heeft vooralsnog te weinig aanknopingspunten om te verwachten dat er voldoende inhoudelijke draagkracht is voor een continu

beleid op het gebied van elektronische mediakunst.

De raad heeft kennisgenomen van het streven om de interne deskundigheid te verbreden. Een dergelijke ontwikkeling kan in de toekomst van belang zijn om de reflectie op de programmering te vergroten en de contacten met beeldend kunstenaars, nationaal en internationaal, te bevorderen.

De publieke belangstelling is beperkt. Het is dringend gewenst de actieradius van de instelling te vergroten. Er wordt te weinig ondernomen om de belangstelling van beeldend kunstenaars op te bouwen en vast te houden. De raad ziet de beoogde betekenis van de instelling op nationaal en internationaal vlak op dit moment niet bevestigd in de belangstelling van het kunstvakonderwijs en kunstbeschouwers.

De raad hoopt dat de nieuwe huisvesting en de contacten met kunstinstellingen in Den Haag aangegrepen worden voor een algehele versterking. Meer aandacht voor de inhoudelijke verantwoording en theoretische inbedding kunnen een stimulerende werking hebben op een toenemende acceptatie en belangstelling.

Door deelname aan internationale festivals onderhoudt Het Kijkhuis vruchtbare contacten met vakgenoten en instellingen in het buitenland. In de ogen van de raad wordt dit netwerk echter te weinig benut voor breed gedragen inspanningen om de positie van Nederlandse kunst en kunstenaars in het buitenland te versterken. Een grotere bereidheid tot samenwerking met collega-instellingen in Nederland is aan te bevelen.

Daarnaast is de raad van mening dat van een dergelijke non-profit organisatie geen effectieve distributie verwacht kan worden wat betreft de inkomensvorming van kunstenaars. In dit verband wordt verwezen naar het advies 'Elektronische mediakunst/kunst en technologie', dat als bijlage achterin dit deel van het advies kunstenplan 1993 - 1996 is opgenomen.

Conclusie

Over het geheel genomen strookt de aanvraag van Het Kijkhuis niet met de uitgangspunten voor een meerjarige subsidie zoals de raad die geformuleerd heeft in het advies 'Elektronische mediakunst/kunst en technologie'. Op grond van bovenstaande overwegingen adviseert de raad negatief. Vooralsnog is het reëler structurele ondersteuning op lokaal en regionaal niveau te zoeken.

De aanvraag is behandeld door de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving, gepreadviseerd door een delegatie van de werkgroep Instellingen bestaande uit Lydia Schouten, Jurriaan van Kranendonk en voorzitter Henk de Vroom.

De werkgroep werd begeleid door Lysbeth van Egmond en adjunct secretaris Ingrid Janssen.

KERNGEGEVENS

Volgnummer : 235
Ons kenmerk : BK-91.1515
Beleidsplan d.d. : juni 1991

INSTELLING : Jan van Eyck Akademie

De aanvraag is behandeld door : de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst
en Vormgeving

*Het advies kwam tot stand op grond
van de volgende gegevens* : beleidsplan, gesprek

Relevante eerdere adviezen : 26-06-1990

Advies tot toekenning : n.v.t. zie tekst

Status in kunstenplan 88 - 92 : meerjarig

Status in kunstenplan 93 - 96 : meerjarig

Gevraagd subsidie 1) : f 3.738.000

Huidig subsidie 2) : f 3.715.000

Geadviseerd subsidiebedrag 1) :

1) gemiddeld over 4 jaar

2) uitgezonderd projectsubsidies

Het Advies Kunstenplan 1993-1996 bestaat uit een algemeen deel, de bijlagen en acht delen met instellingsadviezen per sector. Het hierna volgende instellingsadvies dient in samenhang met het algemene deel gelezen te worden.

Jan van Eyck Academie

De advisering over het beleid ten aanzien van de werkplaatsachtigen, in dit geval de Jan van Eyck Academie, heeft enige vertraging opgelopen.

Over het aanbod aan tweede fase voorzieningen heeft de raad medio 1991 de Minister van Onderwijs & Wetenschappen geadviseerd. Door een speciale commissie (Commissie Gevers) wordt op dit moment in aanvulling hierop bezien welke mogelijkheden aan HBO-opleidingen op het gebied van de autonome BK het meest wenselijk zijn, in relatie tot de voorzieningen die de werkplaatsachtigen bieden.

Mede in afwachting daarvan rondt de raad in het voorjaar het advies over de werkplaatsachtige instellingen af.

Algemeen kan op deze plaats worden gesteld dat een pluriform en ruim aanbod, waarbij sprake dient te zijn van een optimale afstemming tussen het beleid van het Departement van WVC en dat van O & W, van zeer grote betekenis geacht wordt. De onderhavige instellingen nemen in het totale aanbod van opleidings- en ontwikkelingsmogelijkheden voor individuele (jonge) kunstenaars een bijzondere plaats in, juist door hun hooggekwalificeerde faciliteiten, een autonome selectie en hun eigen wijze van benaderen van het individuele ontplooiingsproces. Vanuit internationaal oogpunt is eveneens sprake van een bijzondere positie. Een te rigide systematiek en het streven naar één ideaal-model doen geen recht aan de uiteenlopende behoeften van kunstenaars en de veelzijdigheid die de (beeldende) kunsten kenmerken.

KERNGEGEVENS

Volgnummer : 236
Ons kenmerk : BK-91.1782
Beleidsplan d.d. : 28-06-1991

INSTELLING : Ateliers '63

De aanvraag is behandeld door : de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving

Het advies kwam tot stand op grond van de volgende gegevens : beleidsplan, gesprek

Relevante eerdere adviezen : 20-06-1990

Advies tot toekenning : n.v.t. zie tekst

Status in kunstenplan 88 - 92 : meerjarig

Status in kunstenplan 93 - 96 : meerjarig

Gevraagd subsidie 1) : f 948.000
(exclusief stipendia)

Huidig subsidie 2) : f 1.233.000
(inclusief stipendia)

Geadviseerd subsidiebedrag 1) :

1) gemiddeld over 4 jaar

2) uitgezonderd projectsubsidies

Het Advies Kunstenplan 1993-1996 bestaat uit een algemeen deel, de bijlagen en acht delen met instellingsadviezen per sector. Het hierna volgende instellingsadvies dient in samenhang met het algemene deel gelezen te worden.

Ateliers '63

De advisering over het beleid ten aanzien van de werkplaatsachtigen, in dit geval Ateliers '63, heeft enige vertraging opgelopen.

Over het aanbod aan tweede fase voorzieningen heeft de Raad medio 1991 de Minister van Onderwijs & Wetenschappen geadviseerd. Door een speciale commissie (Commissie Gevers) wordt op dit moment in aanvulling hierop bezien welke mogelijkheden aan HBO-opleidingen op het gebied van de autonome BK het meest wenselijk zijn, in relatie tot de voorzieningen die de werkplaatsachtigen bieden.

Mede in afwachting daarvan rondt de Raad in het voorjaar het advies over de werkplaatsachtige instellingen af.

Algemeen kan op deze plaats worden gesteld dat een pluriform en ruim aanbod, waarbij sprake dient te zijn van een optimale afstemming tussen het beleid van het Departement van WVC en dat van O & W, van zeer grote betekenis geacht wordt. De onderhavige instellingen nemen in het totale aanbod van opleidings- en ontwikkelingsmogelijkheden voor individuele (jonge) kunstenaars een bijzondere plaats in, juist door hun hooggekwalificeerde faciliteiten, een autonome selectie en hun eigen wijze van benaderen van het individuele ontplooiingsproces. Vanuit internationaal oogpunt is eveneens sprake van een bijzondere positie. Een te rigide systematiek en het streven naar één ideaal-model doen geen recht aan de uiteenlopende behoeften van kunstenaars en de veelzijdigheid die de (beeldende) kunsten kenmerken.

KERNGEGEVENS

Volgnummer : 237
Ons kenmerk : BK-91.1578
Beleidsplan d.d. : juli 1991

INSTELLING : Europees Keramisch Werkcentrum

De aanvraag is behandeld door : de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst
en Vormgeving

*Het advies kwam tot stand op grond
van de volgende gegevens* : beleidsplan, gesprekken

Relevante eerdere adviezen : 26-06-1990

Advies tot toekenning : n.v.t. zie tekst

Status in kunstenplan 88 - 92 : meerjarig

Status in kunstenplan 93 - 96 : meerjarig

Gevraagd subsidie 1) : f 1.400.000

Huidig subsidie 2) : f 1.820.000
(inclusief tijdelijke extra bijdrage)

Geadviseerd subsidiebedrag 1) :

1) gemiddeld over 4 jaar

2) uitgezonderd projectsubsidies

Het Advies Kunstenplan 1993-1996 bestaat uit een algemeen deel, de bijlagen en acht delen met instellingsadviezen per sector. Het hierna volgende instellingsadvies dient in samenhang met het algemene deel gelezen te worden.

Europees Keramisch Werkcentrum

De advisering over het beleid ten aanzien van de werkplaatsachtigen, in dit geval het Europees Keramisch Werkcentrum, heeft enige vertraging opgelopen.

Over het aanbod aan tweede fase voorzieningen heeft de raad medio 1991 de Minister van Onderwijs & Wetenschappen geadviseerd. Door een speciale commissie (Commissie Gevers) wordt op dit moment in aanvulling hierop bezien welke mogelijkheden aan HBO-opleidingen op het gebied van de autonome BK het meest wenselijk zijn, in relatie tot de voorzieningen die de werkplaatsachtigen bieden.

Mede in afwachting daarvan rondt de raad in het voorjaar het advies over de werkplaatsachtige instellingen af.

Algemeen kan op deze plaats worden gesteld dat een pluriform en ruim aanbod, waarbij sprake dient te zijn van een optimale afstemming tussen het beleid van het Departement van WVC en dat van O & W, van zeer grote betekenis geacht wordt. De onderhavige instellingen nemen in het totale aanbod van opleidings- en ontwikkelingsmogelijkheden voor individuele (jonge) kunstenaars een bijzondere plaats in, juist door hun hooggekwalificeerde faciliteiten, een autonome selectie en hun eigen wijze van benaderen van het individuele ontplooiingsproces. Vanuit internationaal oogpunt is eveneens sprake van een bijzondere positie. Een te rigide systematiek en het streven naar één ideaal-model doen geen recht aan de uiteenlopende behoeften van kunstenaars en de veelzijdigheid die de (beeldende) kunsten kenmerken.

KERNGEGEVENS

Volgnummer : 238
Ons kenmerk : BK-91.1781
Beleidsplan d.d. : 28-06-1991

INSTELLING : Stichting Kunstenaarsmaterialen

De aanvraag is behandeld door : de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst
en Vormgeving

*Het advies kwam tot stand op grond
van de volgende gegevens* : beleidsplan, tijdschriften, gesprek

Relevante eerdere adviezen : -

Advies tot toekenning : ja

Status in kunstenplan 88 - 92 : -

Status in kunstenplan 93 - 96 : meerjarig

Gevraagd subsidie 1) : f 88.000

Huidig subsidie 2) : -

Geadviseerd subsidiebedrag 1) : f 30.000

1) gemiddeld over 4 jaar

2) uitgezonderd projectsubsidies

Het Advies Kunstenplan 1993-1996 bestaat uit een algemeen deel, de bijlagen en acht delen met instellingsadviezen per sector. Het hierna volgende instellingsadvies dient in samenhang met het algemene deel gelezen te worden.

Stichting Kunstenaarsmaterialen

De stichting heeft ten doel "het verrichten van onderzoek of het laten uitvoeren naar eigenschappen en kwaliteitseisen van materialen en technieken welke gebruikt worden in de hedendaagse kunst zowel ten behoeve van de beeldend kunstenaar als de restaurateur." Hiernaast vormt het geven van voorlichting over materialen en technieken aan beide doelgroepen het tweede doel.

Het werk van de stichting is tot op heden nauw verbonden geweest met de Jan van Eyck Akademie. Tot september 1995 ligt de coördinatie nog bij het hoofd onderzoek van de Jan van Eyck Akademie, daarna is het de bedoeling dat de stichting op eigen benen verder gaat.

De aanvraag van de onderhavige instelling betreft een startsubsidie en een structurele bijdrage in de exploitatiekosten. Dit betekent respectievelijk f 135.000,- en f 95.000,- in 1993 en 1994, daarna gaat het om f 60.000,- per jaar.

In het kader van het Kunstenplan 1993-1996 heeft de raad het beleidsplan van de Stichting Kunstenaarsmaterialen beoordeeld. Met een afvaardiging van de stichting is een gesprek gevoerd.

Beoordeling

Bij de beraadslaging hebben de volgende aandachtspunten centraal gestaan.

- Het belang van de stichting in artistiek inhoudelijk opzicht en de betekenis voor de ontwikkeling van de beeldende kunst.
- Het taakgebied van de stichting; in hoeverre gaat het om noodzakelijke voorzieningen.
- De gewenste mate van ondersteuning uit het kunstbudget, mede in verhouding tot het belang voor de doelgroep van restaurateurs (Cultuurbeheer).

Aan het werkterrein van de St. Kunstenaarsmaterialen kan geen direct artistiek inhoudelijk belang worden gehecht. Wel kan worden gesproken van facilitaire functies die indirect een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de beeldende kunst.

Wat betreft de noodzakelijkheid van, ofwel de behoefte aan de functies die de stichting voorstaat, meent de raad het volgende.

Het verrichten van onderzoek op het gebied van kunstenaarsmaterialen is in principe een zeer nuttige zaak. Geconstateerd wordt dat op meerdere plaatsen onderzoek in dit kader gedaan wordt (TNO, Centraal Laboratorium, industrie en de academies/werkplaatsachtigen tot op zekere hoogte). Een centraal punt voor inventarisatie van aanvullend onderzoek waar tevens gegevens bekend zijn over andere recente onderzoeksresultaten, alsmede enige coördinatie op dit vlak, worden eveneens zinvol geacht. Er worden echter kanttekeningen geplaatst bij de voorgestane voorlichtingsfunctie, met name wat de invulling daarvan aangaat. De raad is er niet van overtuigd dat centrale voorlichting - nog afgezien van de vraag of dit mogelijk is

over de gehele breedte van het BK-terrein - noodzakelijk is middels het uitgeven van een apart kwartaalblad. Verwacht wordt namelijk niet dat op deze manier kan worden voldaan aan de veelal specifieke informatiebehoefte van kunstenaars en restaurateurs. De uitgebrachte proefnummers bevestigen deze indruk. Voor het ingaan op specifieke vragen lijkt een centrale vraagbaak afdoende; voor zover mogelijk zouden directe oplossingen kunnen worden aangereikt en voorts kan gedacht worden aan doorverwijzing. Daarnaast moet het mogelijk zijn om relevante informatie te verspreiden via de verschillende vakbladen.

Conclusie

Aangezien het gevraagde structurele subsidiebedrag voor het dekken van het tekort van de totale exploitatiekosten overeenkomt met de kosten voor het tijdschrift, lijkt deze vorm van subsidie niet opportuun. Echter dient rekening te worden gehouden met het feit dat zonder het blad de bijdrage van het bedrijfsleven (advertentie-inkomsten) aanzienlijk terugloopt. Geadviseerd wordt derhalve om, op grond van een nieuwe exploitatierekening, meerjarige subsidie ter beschikking te stellen. Gezien de doelgroepen die de stichting voor ogen staan, beeldend kunstenaars en restaurateurs, is het redelijk om zowel vanuit het BK-budget als vanuit het budget voor Cultuurbeheer gelijkelijk de benodigde middelen te fourneren. Voor zover dit het BK-budget betreft wordt een jaarlijks bedrag van maximaal f 30.000,- wenselijk geacht.

De aanvraag is behandeld door de Afdeling Beeldende Kunst, Bouwkunst en Vormgeving, gepreadviseerd door een adhoc werkgroep bestaande uit C. Andriessen, P. Derrez en J. van Kranendonk (leden) en A. Mol (secretaris).

KERNGEGEVENS

Volgnummer : 239
Ons kenmerk : BK-91.1594
Beleidsplan d.d. : 28-06-1991

INSTELLING : Nederlands Architectuurinstituut

De aanvraag is behandeld door : de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst
en Vormgeving

*Het advies kwam tot stand op grond
van de volgende gegevens* : beleidsplan, activiteitenplan, tentoon-
stellingen, publikaties, gesprekken

Relevante eerdere adviezen : -

Advies tot toekenning : ja

Status in kunstenplan 88 - 92 : structureel

Status in kunstenplan 93 - 96 : structureel

Gevraagd subsidie 1) : f 6.458.000

Huidig subsidie 2) : f 5.000.000

Geadviseerd subsidiebedrag 1) : f 6.000.000
fasering, in nader overleg

1) gemiddeld over 4 jaar

2) uitgezonderd projectsubsidies

Het Advies Kunstenplan 1993-1996 bestaat uit een algemeen deel, de bijlagen en acht delen met instellingsadviezen per sector. Het hierna volgende instellingsadvies dient in samenhang met het algemene deel gelezen te worden.

Nederlands Architectuurinstituut

Inleiding

In het kader van het Kunstenplan 1993-1996 heeft de raad, i.c. de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving, het beleid van deze sectoren onder de loep genomen. De belangrijkste instelling die deel uitmaakt van de infrastructuur op het terrein van de architectuur is het Nederlands Architectuurinstituut te Rotterdam.

De raad heeft de activiteiten van het NAI nader bekeken aan de hand van het nieuwe beleidsplan. Hij heeft gebruik gemaakt van de hem ter beschikking staande informatie over het NAI in de vorm van jaarverslagen, financiële verslagen, activiteitenplannen etc. Voorts is er een tweetal gesprekken gevoerd met delegaties van het instituut. De weging van al deze gegevens heeft geresulteerd in het hiernavolgende advies.

Korte historische schets

De raad heeft de activiteiten van het Nederlands Architectuurinstituut vanaf het begin nauwlettend gevolgd, omdat het instituut een belangrijk en structureel onderdeel vormt in de uitvoering van het stimulerende en ondersteunende architectuurbeleid. Hij heeft over het NAI nog niet eerder geadviseerd.

In 1988 is het instituut van start gegaan nadat het besluit was gevallen om de Stichting Wonen, Stichting Architectuurmuseum en het Nederlands Documentatiecentrum voor de Bouwkunst te laten fuseren om een integrale aanpak van het werkveld te bewerkstelligen, ondanks de organisatorische en personele verwickelingen die daarbij niet te vermijden waren.

Het NAI is nu tijdelijk gehuisvest in een pand aan de Westersingel in Rotterdam totdat het nieuwe gebouw in 1993 kan worden betrokken. Het samengaan van de drie instellingen Stichting Wonen, Stichting Architectuurmuseum en het Nederlands Documentatiecentrum voor de Bouwkunst is formeel voltooid maar de fusie is in de praktijk nog gaande. Hierover zal de raad in het onderstaande nog een opmerking maken.

Positie

Het instituut neemt binnen het architectuurbeleid een cruciale plaats in vanwege zowel zijn unieke (in de zin van de enige op dit terrein) museale taak als zijn andere functies. Dat brengt een speciale verantwoordelijkheid met zich mee: het instituut is vooral zo belangrijk omdat het zich niet, zoals bijvoorbeeld bij de musea binnen de beeldende kunstensector, kan richten op deelgebieden van de architectuur. Het instituut heeft dus een zeer breed takenpakket waarin een zelfstandig beleid wordt gevoerd, gericht op het verbreiden van kennis over architectuur en stedenbouw.

Het functioneren van het NAI is medebepalend voor het welzijn van het nieuwe architectuurbeleid, zoals dit geformuleerd is in de nota 'Ruimte voor Architectuur'.

De activiteiten van het instituut hebben zowel betrekking op de presentatie van de disciplines architectuur en stedenbouw als op het verwerven en beheren van collecties (inclusief bibliotheek en documentatie) en onderzoek.

De raad hecht er zeer aan dat, met het oog op de monopoliepositie die het NAI bekleedt, het instituut een optimale toegankelijkheid zal kennen voor een breed samengestelde doelgroep.

Fusie

De raad zou zijn zorg willen uitspreken over de voortgang van de daadwerkelijke fusie van de drie instellingen: Stichting Wonen, Stichting Architectuurmuseum en het Nederlands Documentatiecentrum voor de Bouwkunst. Een vlotte integratie van de drie instellingen is van belang voor de realisering van de beleidsvoornemens. Naar zijn indruk is de fusie op papier een feit, zoals ook uit de beleidsintenties en andere stukken is gebleken. Hij heeft begrepen uit de met het instituut gevoerde gesprekken dat de verschillende locaties de activiteiten van het Architectuurinstituut niet volledig tot hun recht laten komen, zowel in publicitair als in organisatorisch opzicht. De raad heeft er begrip voor dat deze situatie een overblijfsel is van het verleden. Hij heeft er vertrouwen in dat het instituut deze situatie niet langer dan nodig is zal laten voortbestaan, in het belang van het welslagen van de beleidsintenties en het optimaal gebruik van mensen en middelen, zodat het NAI naar behoren kan functioneren.

Taken en instrumentarium

De beleidsvoornemens van het Architectuurinstituut worden in grote lijnen positief beoordeeld. De raad zou het geheel van beleidsvoornemens als interessant en belangwekkend willen kenschetsen, doch ook ambitieus, in de zin van het overschatten van de beschikbare menskracht, faciliteiten en financiën.

Dat geldt met name voor het tentoonstellingsbeleid van het NAI voor de periode '93-'96 dat bovendien nogal historicerend van karakter is en te weinig avontuurlijk.

Op het tentoonstellingsbeleid en de overige beleidsinstrumenten wordt hieronder verder ingegaan.

Archieven en collecties

Een tweetal opmerkingen acht de raad in dit kader relevant.

In het activiteitenplan wordt gemeld dat bij het NAI een vernietigingsbeleid in voorbereiding is. De raad hecht er zeer aan dat hierin zorgvuldig te werk wordt gegaan. Hij juicht het plan toe dat het bestuur en de directie zich zullen laten adviseren door (externe) deskundigen voor de ontwikkeling van een dergelijk beleid.

In het beleidsplan wordt voor wat betreft de personeelsformatie niet duidelijk aangegeven hoeveel personeel beschikbaar zal zijn voor de

dienstverlening aan de 'cliënten'. Het is van groot belang dat hiervoor genoeg en vooral terzake kundige mensen (bij voorkeur van academisch niveau) in dienst zijn. De raad meent derhalve in de personeelsformatie een onevenwichtigheid in beschikbaarheid van mensen voor de museale taak van het NAI te bespeuren. Indien het kwalitatieve niveau van de archivering en het beheer niet op peil gebracht zal worden, voorziet de raad in de toekomst hierin een knelpunt. Tenslotte behoren voornoemde activiteiten tot de stimuleringsstaak van het NAI en deze dienen op volwaardige en duidelijk omschreven wijze deel uit te maken van het voorgenomen meersporenbeleid. De raad acht een adequate ondersteuning voor deze taak gewenst.

Bibliotheek en documentatie

De constatering dat er ten behoeve van de activiteiten van archieven en collecties een onevenwichtigheid in personeelsformatie is, geldt ook voor de taken bibliotheek en documentatie. De raad mist in het beleidsplan een beschrijving van de praktijk van de dienstverlening van de bibliotheek. Deze lijkt naar de marge gedrukt. De raad vindt het van groot belang dat de 'cliënten' van het NAI op een adequate en wetenschappelijke wijze worden ondersteund. Een behoorlijke dienstverlening is naar de mening van de raad daarom onontbeerlijk.

Studiecentrum

De raad onderschrijft het belang van een openbaar toegankelijke studiezaal en een studiecentrum ten behoeve van wetenschappelijke studie en onderzoek met de daarbijbehorende dienstverlening. Hij hecht er met name aan dat het gedeelte van het studiecentrum dat bedoeld is voor wetenschappelijk onderzoek dat geen directe relatie heeft met de activiteiten van het NAI, ook in de toekomst voor dit doel beschikbaar zal zijn, gezien de monopoliepositie die het NAI inneemt. Het is in dit verband ook belangrijk dat het instituut goede contacten onderhoudt met de verschillende universiteiten.

Tentoonstellingen

Zoals gezegd heeft de raad enerzijds zeer veel waardering voor de interessante en belangwekkende keuze van onderwerpen. Anderzijds is hij van mening dat het NAI de neiging heeft om in de komende jaren teveel 'hooi op de vork' te nemen: de programmering lijkt te zeer op een rigoureuze inhaalmanoeuvre door in een relatief korte periode een overzicht te willen geven van de architectuurgeschiedenis van de laatste twee eeuwen. Dat wil niet zeggen dat de raad erop tegen zou zijn dat het instituut een architectuurhistorisch overzicht biedt. Dat kan hij alleen maar aanmoedigen, maar voor ietwat minder voor de hand liggende, fantasievollere thema's voor de presentaties zou de raad geporteerd zijn.

De raad respecteert de keuze van het NAI om de creatieve activiteit van het ontwerpen binnen de programmering tot vertrekpunt te verheffen. Toch is de concentratie van het instituut op dit uitgangspunt niet vrij van eenzijdig-

heid, hetgeen vooral tot uiting komt in het activiteitenplan met voorstellen voor monografische exposities en slechts weinig plannen voor tentoonstellingen op het gebied van aanverwante disciplines. De raad vindt een verdere diversificatie binnen de tentoonstellingsactiviteiten ten koste van de voorgestelde monografische exposities daarom wenselijk.

De architectuur omvat meer dan alleen het autonome ontwerp en kent een groot aantal randvoorwaarden van maatschappelijke en technologische aard. Andere thema's zijn belangrijk in de huidige context en tijdsgewricht. Er is sprake van een hele nieuwe bouwopgave, waaraan aandacht besteed dient te worden.

Interessante vraagstukken die meer dan incidentele en zijdelingse aandacht verdienen, zijn de relaties tussen de architectuur en gebieden als de beeldende kunsten, stedenbouw, interieur- en landschapsarchitectuur. Met name aangaande de stedenbouw ligt hier een belangrijke taak die tot op heden niet voldoende is geconcretiseerd. Het stedenbouwkundig plan blijft een belangrijk uitgangspunt voor het realiseren van architectonische kwaliteit. Tevens vindt de raad dat er niet genoeg aandacht is voor de architectonische theorievorming, architectuurprijsvragen en verschillende factoren in het bouwproces: met name de materialisatie en de (veranderende) rol van zowel de particuliere opdrachtgever als de (centrale) overheid als de opdrachtgever. De veranderende rol van de opdrachtgever is een buitengewoon interessant gegeven. Vooral de particuliere opdrachtgevers dienen actiever in het architectuurbeleid te worden betrokken. Het NAI kan hierin een fundamentele rol spelen.

In het algemeen zou het NAI ernaar moeten streven, door middel van een geheel van activiteiten met een divers en daardoor minder eenzijdig karakter dan nu het geval is, een beter klimaat te creëren waarin de randvoorwaarden voor het ontstaan of bestendigen van kwaliteit van de gebouwde omgeving kunnen worden geschapen.

Publikaties

De raad juicht het zoveel mogelijk vastleggen en ordenen van de kennis van het instituut door middel van boekpublikaties van harte toe. Het daartoe instellen van een eigen 'fonds van uitgaven' acht hij echter niet opportuun.

Het bestieren van een eigen uitgeverij vergt de nodige energie. Dit onderdeel van het beleid verdient volgens de raad geen prioriteit als kerntaak. Voor de uitgave van publikaties kan beter een beroep gedaan worden op bestaande, gespecialiseerde uitgeverijen met professionele kennis van zaken en eigen distributienetwerken. De uitgeverij van het NAI zou bovendien dezelfde risico's als een uitgeverij in de vrije markt lopen (met alle gevolgen vandien, bijvoorbeeld overschotten van niet-verkochte boeken etc.) en zal ook, naar de mening van de raad, niet goedkoper werken. De belangrijkste overweging in deze vindt de raad de omstandigheid dat het takenpakket van het NAI al omvangrijk genoeg is. Daarbij vraagt de raad zich af of de na te streven kwaliteit van de programmering binnen de huidige opzet wel gewaarborgd zou zijn.

Tijdschrift

De raad signaleert een tegenstrijdigheid in de positie van het tijdschrift Archis binnen het NAI. In principe garanderen de redactiestatuten een onafhankelijke positie voor het tijdschrift. De onafhankelijkheid van Archis zou echter in het geding kunnen komen gezien het feit dat de hoofdredacteur ook deel uitmaakt van de staf van het NAI. De directeur draagt in het stafoverleg de eindverantwoordelijkheid voor de genomen beslissingen. De raad vindt het van belang dat de onafhankelijkheid van het tijdschrift gewaarborgd is. De redactie van het tijdschrift behoort daarom naast de staf van het NAI te functioneren. Dat hoeft vanzelfsprekend een constructieve dialoog niet uit te sluiten.

Wat betreft de inhoud van het blad is het de raad niet duidelijk welke doelgroep de redactie voor ogen heeft. Indien vakmensen en andere geïnteresseerden in architectuur de doelgroep vormen, hetgeen een relatief breed samengestelde groep is, vindt de raad dat het blad zijn doel voorbijschiet en kansen laat liggen. De informatie is namelijk onvoldoende toegesneden op de informatiebehoefte en interesses van specifieke groepen binnen de breed samengestelde doelgroep. Het blad schiet in analytisch opzicht tekort en de redactie toont zich enigszins beperkt in haar aandachtsgebieden. Naar zijn inzicht verdient de redactieformule een heroverweging.

De raad zou overigens de inspanning van het NAI om de betekenis van het blad in internationaal opzicht te bevorderen, willen ondersteunen.

Bijzondere projecten

Het initiëren van bijzondere projecten als congressen, symposia, discussiebijeenkomsten, etc. wordt door de raad van harte ondersteund. Er is echter te weinig aandacht, omgezet in voorstellen voor concrete maatregelen, voor het actuele architectuurdebat. Waar in het beleidsplan aandacht is voor het debat, is dit teveel opgehangen aan het architectuurhistorisch onderzoek. De beïnvloeding van de actuele discussie over architectuur door het architectuurhistorisch onderzoek is daarmee te sterk. Het architectuurdebat komt daarmee niet goed los van het historisch kader. De raad zou daarom voor meer aandacht voor het actuele architectuurdebat binnen de activiteiten van het NAI willen pleiten.

Hoewel het NAI thans ervaring opdoet met de organisatie van studiereizen, in samenwerking met het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst, vindt de raad dit voorlopig niet één van de belangrijkste prioriteiten binnen het beleid van het NAI.

Situatie nieuwbouw

De uitvoering en inrichting van de nieuwbouw van het Architectuurinstituut slokt op dit moment te veel tijd en aandacht op, met name die van de directeur. De raad heeft begrip voor de huidige situatie maar stelt dat de hoeveelheid taken van de directeur naar tijd en inhoud bezien zouden moeten worden zodat hij zijn verantwoordelijkheid kan nemen voor het uitvoeren van de voornemens in het beleidsplan. De raad acht ondersteuning van de

directeur bij de realisering van het nieuwe gebouw dan ook noodzakelijk. De uitvoering van de voorgestelde plannen mag niet (al te zeer) lijden onder de perikelen van de nieuwbouw.

Financiën

Voor het betrekken van het nieuwe gebouw en het op afdoende wijze continueren van de taken wordt een budgetverhoging van f 5 miljoen naar f 6,5 miljoen gevraagd. Geadviseerd wordt, gelet op het beschikbare budget, maximaal f 1 miljoen extra ter beschikking te stellen ten behoeve van de nieuwe huisvesting en de uitbreiding van taken.

Vooraf zou de raad willen stellen dat op het moment dat het nieuwe gebouw door het NAI in gebruik zal worden genomen er sprake mag zijn van een eventuele budgetverhoging, aangezien voor het grootste gedeelte pas vanaf dat moment het NAI voor hogere kosten zal komen te staan.

Ten tweede zou de raad willen adviseren na te gaan in hoeverre voor de archiveringskosten een beroep gedaan zou kunnen worden op de middelen voor cultuurbeheer in het kader van het zogenaamde Deltaplan.

Ten derde vindt de raad dat enkele activiteiten van het NAI, zoals onder andere het organiseren van studiereizen en het bestieren van een eigen uitgeverij, een lagere prioriteit genieten.

Met deze premissen komt de raad tot de conclusie dat een toename van het budget van het NAI met ten hoogste f 1 miljoen, ten behoeve van de posten personeel, huisvestingskosten, bibliotheek en tentoonstellingen, te verdedigen is.

De raad zou het Ministerie van WVC in overweging willen geven om in overleg met het Departement van VROM te bezien of deze budgetverhoging ten behoeve van het NAI gedeeltelijk ten laste zou kunnen komen van het budget van VROM, los van de middelen die dit departement tot zijn beschikking heeft voor het nieuwe architectuurbeleid. Gezien de brede functie die het instituut vervult in het kader van het nieuwe beleid dat mede door VROM is ingezet, acht de raad dit een redelijke optie.

Meer middelen voor de inrichting van het nieuwe gebouw dienen overigens uit een andere bron te komen. Ook voor versterking in organisatorische zin, die de raad in het voorgaande heeft aanbevolen, is het wellicht denkbaar dat voor de organisatorische ondersteuning gelden beschikbaar komen vanuit een WVC-budget voor organisatie- en managementondersteuning.

Procedure

De aanvraag is behandeld door de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving, gepreadviseerd door de ad hoc werkgroep Architectuurbeleid. Deze ad hoc werkgroep is samengesteld uit de leden Thijs Asselbergs, David Louwerse, Manfred Bock, Jan Brouwer, Kees Vriesman en voorzitter Cees Dam. De ad hoc werkgroep werd bijgestaan door de secretarissen André Mol en Lysbeth van Egmond.

KERNGEGEVENS

Volgnummer : 240
Ons kenmerk : BK-91.1593
Beleidsplan d.d. : 30-06-1991

INSTELLING : Het Berlage Instituut

De aanvraag is behandeld door : de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving

Het advies kwam tot stand op grond van de volgende gegevens : beleidsplan, lezingen, presentaties, gesprek

Relevante eerdere adviezen : 18-01-1990 (Opleidingen Bouwkunde)

Advies tot toekenning : ja

Status in kunstenplan 88 - 92 : meerjarig

Status in kunstenplan 93 - 96 : meerjarig

Gevraagd subsidie 1) : f 1.250.000

Huidig subsidie 2) : f 1.000.000
m.i.v. 1991

Geadviseerd subsidiebedrag 1) : f 1.500.000
fasering, in nader overleg

1) gemiddeld over 4 jaar

2) uitgezonderd projectsubsidies

Het Advies Kunstenplan 1993-1996 bestaat uit een algemeen deel, de bijlagen en acht delen met instellingsadviezen per sector. Het hierna volgende instellingsadvies dient in samenhang met het algemene deel gelezen te worden.

Berlage Instituut

Inleiding

In het kader van het Kunstenplan 1993-1996 heeft de raad, i.c. de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving, het beleid van deze sectoren onder de loep genomen. Eén van de instellingen die deel uitmaakt van de infrastructuur van de architectuur is het Berlage Instituut te Amsterdam.

De raad heeft de activiteiten van het Berlage Instituut nader bekeken aan de hand van het nieuwe beleidsplan. Voorts is er een gesprek gevoerd met een delegatie van het instituut. De weging van al deze gegevens heeft geresulteerd in het hiernavolgende advies.

Korte terugblik

De raad heeft nog niet eerder over het Berlage Instituut geadviseerd. Wel heeft hij in zijn advies over bouwkundeopleidingen (KUU-90.477/2, 18 januari 1990) gepleit, in het belang van de Nederlandse architectuur, voor een internationaal georiënteerde (top)opleiding die slechts toegankelijk is na een opleiding welke recht geeft op inschrijving in het Architectenregister (een opleiding derhalve die na de postinitiële in het HBO en het WO komt) en de gelegenheid biedt aan architecten om zich op hoog niveau verder te bekwamen. De raad had destijds de indruk dat de plannen van het Berlage Instituut daarvoor een goede invulling zouden kunnen zijn. Of aan deze indruk tegemoetgekomen is, zal verder in het advies nader op ingegaan worden.

Het instituut is eind 1990 van start gegaan met activiteiten in het voormalig Burgerweeshuis van Aldo van Eyck te Amsterdam. Het is voortgekomen uit een initiatief van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten en de Technische Universiteit Delft vanuit het verlangen om tot een Nederlandse topopleiding voor architecten te komen. Het Berlage Instituut wil zich profileren als een 'center of excellence' waar pas afgestudeerde en reeds in de praktijk werkzame architecten één of meer ontwerpseminars kunnen volgen. Het Instituut wil geen reguliere opleiding zijn maar fungeren als een 'atelier', een werkplaats voor projectonderwijs gericht op een architectonische produktie van het hoogste niveau.

Er wordt naar gestreefd een zelfstandige topopleiding te verzorgen voor bijzonder talentvolle jonge architecten uit binnen- en buitenland boven de bestaande eerste en tweede fase bouwkunde-onderwijsopleidingen. Daarnaast heeft het Berlage Instituut tot doel de internationale uitwisseling van kennis en ervaring in het vakgebied te bevorderen.

Doelstelling en werkwijze

De raad acht de inhoud van de doelstelling van het BI en de vorm waarin deze gestalte krijgt: projecten, lezingen, (openbare) presentaties en

publikaties, relevant. Door zijn internationale oriëntatie wordt verwacht dat een zeker kwaliteitseffect bereikt zal worden ten aanzien van het Nederlandse architectuuronderwijs.

Het instituut moet er volgens de raad voor waken om één bepaald soort architecten aan te trekken. Bedoeld worden de theoretici onder de architecten die alleen 'gebouwd' hebben op papier maar niet daadwerkelijk hun ontwerpen gematerialiseerd hebben, waarbij aangehaakt wordt bij een reputatie ('stardom') van architecten en niet bij de ambachtelijke opleiding. Op die manier zou het Berlage Instituut niet echt bijdragen aan het opbouwen van kwaliteit, maar meer aan het 'droppen' van modieuze, trendmatige ontwikkelingen.

Het BI zelf concludeert in een rapportage over de oprichtingsfase dat een ontwikkeling is doorgemaakt van een, in eerste instantie, nationaal georiënteerde vervolgopleiding voor architecten tot een zich internationaal positionerende instelling met een sterk cultureel karakter.

De raad kan zich in deze ontwikkeling vinden. Hij is een sterk voorstander van het uitgroeien van het BI tot een daadwerkelijk 'center of excellence' waarin uitzonderlijke en hoog kwalitatief aangeschreven docenten aantrekkingskracht moeten uitoefenen op een (inter)nationaal aanbod van studenten. Het is van groot belang dat het BI een belangrijk internationaal platform wordt voor architecten. Het instituut dient vooral niet te fungeren als concurrent voor het reguliere architectuuronderwijs.

Beleidsplan

Het instituut straalt liefde voor het vak uit en naar het inzicht van de raad wordt er met veel enthousiasme, kennis van zaken en inzet gewerkt. Hij wil het instituut lof toezwaaien voor de tot nu toe bereikte resultaten. Hij zou echter ook een aantal kritische op- en aanmerkingen willen maken ten aanzien van de beleidsvoornemens van het Berlage Instituut.

De indruk is dat het niveau van de resultaten van bijvoorbeeld de ontwerpprojecten wellicht nog niet voldoet aan de verwachtingen, maar hij heeft er vertrouwen in, op grond van het beleidsplan en het met de instelling gevoerde gesprek, dat dit in een verder stadium zal verbeteren. Hierbij zij aangetekend dat de raad de opvatting van het instituut onderschrijft dat het (leer)proces en het discours in dit verband belangrijker zijn dan het resultaat.

De kwaliteit van de discussie vindt de raad met name van belang binnen het geheel van activiteiten, gezien de (inter)nationale platformfunctie die het instituut voor ogen staat. Daarbij acht hij het stimuleren van activiteiten voor een breder publiek van belang, bijvoorbeeld het houden van lezingen.

De raad constateert dat zich onder de deelnemers veel buitenlandse studenten ten opzichte van de Nederlanders bevinden. Hij vindt het gewenst dat het instituut zich inspanningen zal getroosten om meer Nederlandse deelnemers aan te trekken.

Het aanbod van goede, afgestudeerde Nederlandse architecten, die voor een curriculum bij het BI in aanmerking zouden kunnen komen, is te beperkt. Het

probleem wordt gesignaleerd dat de meest getalenteerden van voornoemde groep direct na hun opleiding de praktijk ingaan. Toch zou de raad er voor zijn om juist ook deelnemers uit die groep te interesseren voor het BI. De deelname van oudere architecten is vooralsnog te mager, volgens de raad. Ook de keuze van Nederlandse begeleiders vindt hij nu nog te beperkt. De kwaliteit van buitenlandse deelnemers laat in sommige gevallen te wensen over en zou verbeterd kunnen worden.

Onder andere door deze factoren ontbreekt het naar het inzicht van de raad bij het BI op dit moment aan voldoende internationale uitstraling. Het instituut ziet zich daarmee in de komende jaren voor de taak gesteld om zijn bestaansrecht te bewijzen, dat wil zeggen dat er sprake moet zijn van een duidelijk onderscheid ten opzichte van een goede tweede fase architectenopleiding. De activiteiten van het BI moeten echter geen vervolg op het tweede fase onderwijs vormen. De oriëntatie van het BI ligt anders: het is meer een platform voor de architectenberoepsgroep en wel zodanig dat de internationale oriëntatie van het BI primair gericht is op het verkeer van Nederlanders die zich in het buitenland oriënteren en stage lopen en in tweede instantie op buitenlanders die gebruik willen maken van de architectuurinfrastructuur in Nederland.

De raad is een sterk voorstander van het organiseren van internationale 'summer courses' door het BI. Hij heeft echter begrip voor de organisatorische problemen die dit met zich meebrengt die de staf er in de huidige samenstelling niet bij zou kunnen hebben.

De functie van het BI als een 'sabbatical year'-voorziening acht de raad ook van groot belang.

Het BI als promotie-instituut voor de Nederlandse architectuur wordt ook zeer belangrijk gevonden.

Contacten

De contacten van het Berlage Instituut met het Nederlands Architectuurinstituut worden door de raad van groot belang geacht, evenals de goede betrekkingen met de TU's in Eindhoven en Delft en de Academies voor Bouwkunst. Uitbouw van de reeds aanwezige internationale betrekkingen kan hij om voor de hand liggende redenen alleen maar aanbevelen. Ook zou de raad de aanbeveling aan het BI willen doen om (nog) meer met het Fonds Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst in overleg te treden voor de ondersteuning van individuele studenten.

Financiën

De raad vindt dat het Berlage Instituut op grond van zijn plannen in de gelegenheid moet worden gesteld om zijn beleidsvoornemens en de aanbevelingen van de raad te realiseren. De voorgestelde budgetverhoging van f 500.000,- na 1994 acht hij in voldoende mate beargumenteerd. De raad is echter wel de mening toegedaan dat toekenning van de verhoging afhankelijk

moet worden gesteld van de ontwikkelingen in de komende twee jaar. Daarnaast dringt de raad er bij het BI op aan om meer sponsors te zoeken ter ondersteuning van zijn activiteiten.

De raad zou het Ministerie van WVC in overweging mee willen geven om in overleg met het Departement van VROM te bezien of deze budgetverhoging ten behoeve van het BI gedeeltelijk ten laste zou kunnen komen van het budget van VROM, los van de middelen die dit departement tot zijn beschikking heeft voor het nieuwe architectuurbeleid. Het Ministerie van VROM subsidieert het BI ook in de aanloopfase. Gezien de brede functie die het instituut vervult voor de architectuur is er wat voor te zeggen dat deze tijdelijke financiering wordt omgezet in een structurele ondersteuning.

Procedure

De aanvraag is behandeld door de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving, gepreadviseerd door de ad hoc werkgroep Architectuurbeleid. Deze ad hoc werkgroep is samengesteld uit de leden Thijs Asselbergs, David Louwerse, Manfred Bock, Jan Brouwer, Kees Vriesmanen voorzitter Cees Dam. De ad hoc werkgroep werd bijgestaan door de secretarissen André Mol en Lysbeth van Egmond.

BIJLAGE

Beleidskader Electronische Mediakunst/
Kunst en Technologie

Dit beleidskader is een bijlage bij het advies Kunstenplan 1993-1996 en heeft specifiek betrekking op de instellingsadviezen betreffende Media Art Development, Montevideo en het Kijkhuis.

Elektronische mediakunst/kunst en technologie

In het kader van het kunstenplan 1993-1996 heeft de Raad voor de Kunst gezien welke ontwikkelingen zich op het terrein van de elektronische mediakunst/kunst en technologie hebben voorgedaan. In de brief van 22 augustus 1991 (subsidieverzoek Montevideo) verwijst de Minister van WVC naar het besluit om geen gevolg te geven aan het advies van de raad van 11 juli 1989. De raad pleit hierin voor de oprichting van een instituut voor de elektronische mediakunst. Wel acht de minister het van belang "dat een aantal landelijke functies op dat terrein vervuld worden, zoals distributie, presentatie, archivering en conservering". De minister verzoekt dat gegeven bij de advisering over het beleidsplan van Montevideo te betrekken. Naar het oordeel van de raad dienen de functies produktie en onderzoek en theorievorming ook in dit verband gezien te worden. De raad heeft behalve het beleidsplan van Montevideo ook de beleidsplannen van Het Kijkhuis en Media Art Development beoordeeld, en ook gesprekken met deze drie instellingen en gesprekken met externe deskundigen in zijn overwegingen betrokken.

Na een algemene beschouwing van de landelijke functies wordt vooral ingegaan op het belang van onderzoek en theorievorming voor de ontwikkeling van de elektronische mediakunst in Nederland. Het gaat de raad daarbij om het stimuleren van de kwaliteit van het aanbod. Met dit oogmerk is een toetsingskader geformuleerd, met inachtneming van de eigen identiteit van de drie instellingen en hun plannen voor de komende kunstenplanperiode. De adviezen over het functioneren van Montevideo, Het Kijkhuis en Media Art Development zijn separaat toegevoegd. Gezien eerdere verwickelingen rondom de oprichting van een instituut in de jaren '80, de huidige ontwikkelingen binnen het vakgebied en de beleidsplannen van de instellingen voor de komende kunstenplanperiode, wordt het oprichten van een instituut op dit moment niet wenselijk geacht. De raad acht het op dit moment het meest vruchtbaar voor de inhoudelijke ontwikkeling van het vakgebied wanneer de overheid volgend optreedt ten aanzien van initiatieven van bestaande instellingen.

Vakinhoudelijke ontwikkelingen

De raad heeft in de jaren '80 verschillende malen geadviseerd over de videokunst en elektronische mediakunst. Volgens het advies van 1981 omvat videokunst "iedere uiting van kunst die middels het medium video tot stand wordt gebracht". Daarbij werd onderscheid gemaakt tussen autonome videokunstprodukten en sociaal-cultureel gebruik van videoprodukten.

In het advies van 1984 wordt videokunst gezien als een autonome kunstvorm, verwant aan beeldende kunst, die daarbij gebruikmaakt van tijdgebonden, elektronische media. Het vakgebied wordt met zoveel woorden afgebakend van de film en fotografie.

Aan het eind van de jaren '80 constateert de raad dat het vakgebied een grote verscheidenheid aan initiatieven omvat waarvoor de term videokunst

niet meer volstaat. De term elektronische mediakunst wordt geïntroduceerd. Technologische ontwikkelingen en de toenemende aandacht voor massamedia in de samenleving hebben hierbij een rol gespeeld.

Het vakterrein is voortdurend in beweging. Het ter discussie stellen van de eigen positie ten opzichte van de beeldende kunst en ten opzichte van de samenleving in het algemeen is eigen aan het vakgebied.

Beleidskader 1993 - 1996

1. *Productie*

De elektronische mediakunst onderscheidt zich in de productiefase van andere beeldende kunstuitingen. Professionele beoefening van de elektronische mediakunst is kostbaar. De faciliteiten zijn duur, de apparatuur is vergankelijk en het produkt levert financieel niets of weinig op. Het benodigde materiaal en de productiefaciliteiten zijn moeilijk op individuele basis aan te schaffen, terwijl de kunstenaar in zijn/haar werk vanzelfsprekend een individuele werkwijze heeft. Een kunstenaar die kiest voor het produceren van mediakunst, ontkomt niet aan hoge uitgaven. Vooralsnog gaat de raad ervan uit dat de mogelijkheden voor individuele subsidies bij het Fonds BKVB voldoende zijn afgestemd op plannen van elektronische mediakunstenaars die voldoen aan de vereiste kwaliteitsnormen.

Wat betreft de productie van elektronische mediakunst moet onderscheid worden gemaakt tussen het verschaffen van elementaire faciliteiten en het mogelijk maken en stimuleren van onderzoek en ontwikkeling. De rijksoverheid is in principe niet verantwoordelijk voor een breed aanbod van producties. De raad onderkent dat individuele kunstenaars door de aard van het vak afhankelijk zijn van de beschikbaarheid van productiefaciliteiten. Niettemin is hij van mening dat kunstenaars die gebruik willen maken van productiefaciliteiten in eerste instantie aangewezen zijn op commerciële studio's.

Naar het oordeel van de raad dient het kunstbeleid wel gericht te zijn op het scheppen van gunstige voorwaarden voor de productie van elektronische mediakunst van hoog artistiek niveau. Het gaat om het aanscherpen van vakinhoudelijke ontwikkelingen door experimenteel en theoretisch onderzoek, om het formuleren van een visie op het vakgebied alsook het reflecteren op de stand van zaken.

De mogelijkheden voor het professioneel produceren van grensverleggende elektronische mediakunst in Nederland zijn echter beperkt. Dit belemmert de kwalitatieve ontwikkeling van het vakgebied. Specifieke ondersteuning op dit terrein is nodig. De produktiestudio van Montevideo in Amsterdam voorziet wat dit betreft in een behoefte.

2. *Onderzoek, ontwikkeling en theorievorming*

In de ogen van de raad is de elektronische mediakunst een zelfstandige

discipline die verwant is aan de beeldende kunst maar ook breder gedefinieerd kan worden. Het medium betekent meer dan de drager van een beeld. Interactieve en digitale mediakunst zijn bij uitstek kunstvormen die de relatie tussen kunst en samenleving aan de orde stellen. Beeldende kunst in strikte zin is niet noodzakelijk het uitgangspunt. Een mediakunstenaar is een 'beeldenaar'.

De elektronische mediakunst heeft eind jaren '80 een initiërende rol vervuld in de ontwikkeling van de beeldende kunsten in brede zin. De raad verwacht dat het vakgebied voldoende potentie heeft om die functie de komende vier jaar te behouden. Om die reden dienen er gunstige voorwaarden te worden geschapen voor onderzoek, ontwikkeling en theorievorming op dit terrein.

In het kunstvakonderwijs staat de elektronische mediakunst sterk in de belangstelling. De Stichting Computer Animatie (SCAN) in Groningen is er bij de ontwikkeling van computergraphics in geslaagd een vruchtbare verbinding te leggen tussen het kunstvakonderwijs en het bedrijfsleven. Voor beginnende mediakunstenaars zijn er mogelijkheden op de Rijksakademie van Beeldende Kunsten in Amsterdam en in toenemende mate ook op de Jan van Eyck Akademie in Maastricht. In de loop van de komende kunstenplanperiode zal bezien worden wat deze werkplaatsachtigen voor het terrein van de elektronische mediakunst betekenen.

Wil het vakgebied profiteren van de aanwas van jong talent en zich naar behoren kunnen ontwikkelen dan is daarnaast een onafhankelijke instelling nodig die relaties kan aangaan met wetenschappers en met het bedrijfsleven. De raad hecht eraan dat er een onderzoek plaatsvindt dat autonoom van aard is maar niet vrijblijvend. Het is van belang dat de bevindingen openbaar worden gemaakt en een theoretische inbedding krijgen. De raad is vooral geïnteresseerd in initiatieven die een dergelijke laboratoriumfunctie kunnen vervullen.

3. *Distributie*

Het distributie-netwerk is een basis voor contacten tussen vakgenoten, voor het verbreiden van de kennis over het vakgebied en voor promotie. Om die reden dient een zeker basisniveau landelijk in stand gehouden te worden. De samenwerking van instellingen, met behoud van de eigen identiteit, kan verbeterd worden. Montevideo en Het Kijkhuis hebben in dit verband een aantal voornemens geuit na hun discussie in september 1991. Het betrof het streven naar standaardisering van distributie-overeenkomsten met kunstenaars en huurders, uitwisseling van bestanden, gezamenlijke administratie en gecombineerde promotie en marketing. De raad gaat ervan uit dat de instellingen aan deze voornemens gevolg geven.

De contacten en distributiekkanalen van bestaande instellingen zijn voorts van betekenis voor het verwerven van inkomsten voor mediakunstenaars in Nederland. In dit opzicht is de functie van instellingen als Montevideo en het Kijkhuis min of meer te vergelijken met die van galeries. Niettemin moet onderkend worden dat de inkomensbevorderende functie van deze instellingen gering is. De markt in Nederland is een weinig ontgonnen

terrein. Misschien zijn er in de toekomst meer inkomstenbronnen aan te boren via commerciële instellingen die een publieksgroep bereiken met vergelijkbare intereresses (bijvoorbeeld de uitleen- en verkooppunten van cd's). De raad acht dergelijke verkenningen echter geen zorg van Montevideo en Het Kijkhuis. De verantwoordelijkheid voor inkomensvorming van individuele kunstenaars kan uiteindelijk niet bij dergelijke non-profit instellingen worden gelegd. Dergelijke activiteiten liggen eerder op het terrein van commerciële instellingen zoals galerieën en uitgevers.

Indien Montevideo en Het Kijkhuis hun activiteiten op het commerciële vlak willen uitbreiden kunnen zij aansluiting zoeken bij bestaande galerieën of zelf, zoals al gebeurd is, initiatieven nemen in die richting. De genoemde instellingen zouden kunnen onderzoeken of ondersteuning te vinden is via de rentesubsidieregeling. De raad heeft overigens geadviseerd deze regeling op korte termijn te privatiseren.

Tevens wordt erop aangedrongen dat de elektronische mediakunst specifieke aandacht krijgt in het kader van het buitenlandbeleid beeldende kunst.

4. Presentatie

Hierboven zijn opmerkingen gemaakt over de vakinhoudelijke waarde van de elektronische mediakunst. Presentaties kunnen een stimulerende impuls geven aan de ontwikkeling van het vakgebied, tevens aan de beeldende kunsten in brede zin. Wanneer het gaat om presentaties van elektronische mediakunst van landelijk belang zijn er incidentele en één- of meerjarige subsidiemogelijkheden.

De raad heeft eerder positief geadviseerd over het subsidieverzoek van het kunstenaarsinitiatief V2 en van Montevideo ten behoeve van een subsidie in 1992. De manifestaties AVE-festival, V2-festival en World Wide Videofestival zijn tot op heden incidenteel gesubsidieerd. Het tijdschrift Mediamatic ontvangt een publicatiesubsidie. Voor eenmalige presentaties en manifestaties van regionaal of landelijk belang moet met ingang van 1992 een beroep worden gedaan op decentrale budgetten. De landelijke subsidiëring blijft van kracht voor manifestaties/publicaties en presentaties van (inter)nationale betekenis, per 1993 via het op te richten presentatie- en opdrachtenfonds.

De raad heeft vooralsnog geen reden om te verwachten dat de incidentele subsidiemogelijkheden in de komende kunstenplanperiode te kort schieten gemeten aan de initiatieven uit het vakgebied. Wel brengt dit hem tot een overweging van meer algemene aard. De raad vindt het van belang dat de actieradius van de elektronische mediakunst vergroot wordt. Tot nu toe blijft het vaak bij incidenten in de marge van de 'officiële' beeldende kunsten. Festivals hebben een eigen waarde als intens en hevig moment maar leiden anderzijds tot exclusiviteit en isolement. Het streven moet zijn om de presentaties van elektronische mediakunst in te bedden in het beleid van bestaande museale en andere presentatie-instellingen (bijvoorbeeld Witte de With, De Appel). Ook de mogelijkheden van de landelijke, regionale en lokale televisie behoeven aandacht. De lagere

overheden dragen op dit punt medeverantwoordelijkheid. Dit geldt ook voor voor de structurele lasten van een aantal presentatievoorzieningen (huisvesting, exploitatie).

Een en ander neemt niet weg dat het in de praktijk moeilijk blijkt om elektronische mediakunst een plaats te geven binnen het gangbare presentatiecircuit. Mediakunstenaars en -instellingen ontmoeten in veel gevallen beperkte inhoudelijke deskundigheid en belangstelling bij conservatoren. De kwetsbare en kostbare aard van de produkties is mede debet aan een moeizame introductie van elektronische mediakunst in het gangbare circuit. Een poging daartoe werd in 1991 gedaan door het Groninger Museum met de manifestatie 'What a wonderful world!'. Dit betrof vooral videoclips in de context van populaire muziek en moderne architectuur. Een videoclip over Madonna is iets anders dan een werk van Jeffrey Shaw of Nan Hoover. Het hoeft geen betoog dat een toegankelijker initiatief als dat in Groningen een positieve invloed heeft op de toeloop van het publiek. De raad wil benadrukken dat tentoonstellingsmakers in musea onder meer een taak hebben in het over de drempel halen en enthousiast maken van een zo groot mogelijk publiek.

Ter stimulering van de ontwikkeling van de elektronische mediakunst in Nederland vindt de raad het van belang dat er vooralsnog een aparte voorziening is voor presentaties van elektronische mediakunst, in de hoop dat dit de positie van het vakgebied in relatie tot de beeldende kunsten versterkt. De instellingen Montevideo en het Kijkhuis kennen bij hun presentaties een eigen vakinhoudelijke oriëntatie. Montevideo richt zich voornamelijk op elektronische mediakunst en is in staat gebleken de hoge vlucht van het vakgebied te volgen. Het gaat overwegend om presentaties van autonome kunstvormen die van belang zijn voor de beeldende kunsten. Het Kijkhuis heeft zich de laatste jaren specifiek beziggehouden met videoprodukties waarbij het medium video veelal dienstbaar is aan disciplines naast de beeldende kunsten (dans, theater, literatuur).

Montevideo en het Kijkhuis kunnen op zichzelf een geschikte basis zijn voor presentaties, afgestemd op een in omvang bescheiden publiek van vakgenoten en andere liefhebbers. Het Kijkhuis beschikt met ingang van 1993 over een nieuwe ruimte met betere voorwaarden voor toegankelijke presentaties. Montevideo/Time Based Arts streeft naar een plaats in een op te richten 'bedrijfsverzamelgebouw' voor Amsterdamse kunstinstellingen. Bij beide instellingen zijn de feitelijke mogelijkheden mede afhankelijk van overeenkomsten tussen de instellingen en de gemeentelijke overheden. In de adviezen over de betreffende instellingen zijn opmerkingen hieraan gewijd.

4. *Archivering en conservering*

De raad vindt het van belang voor de identiteit van elektronische mediakunst in Nederland dat collecties van landelijk belang zorgvuldig bewaard en behouden blijven en toegankelijk zijn voor professionele vakgenoten en andere geïnteresseerden. Archivering en conservering van de eigen collectie worden door Montevideo en Het Kijkhuis als een knelpunt beschreven. De raad onderkent de ernst van deze problemen maar wil ook wijzen op de vluchtige

en tijdgebonden aard van het medium. Er is aanleiding om na te gaan in hoeverre de instellingen een scherpere selectie kunnen uitvoeren.

De directie Cultuurbeheer van WVC beheert een budget voor archivering en conservering wat betreft collecties die uit landelijk oogpunt van belang zijn. Voor de uitvoering van deze taken draagt in eerste instantie de Rijksdienst Beeldende Kunst verantwoordelijkheid. De raad verwacht dat de RBK in haar beleid voldoende aandacht schenkt aan de archivering en conservering van elektronische mediakunst door middel van een samenhangende landelijke aanpak in overleg met de betrokken instellingen.

Conclusies en aanbevelingen met het oog op subsidieverzoeken uit het vakgebied

Aan grensverleggende verkenningen en onderzoek op het gebied van de elektronische mediakunst is een landelijk belang toe te kennen, mede vanwege de verwantschap met de beeldende kunsten in brede zin. Initiatieven op dit terrein verdienen voorrang boven initiatieven die zich exclusiever richten op de videokunst of waarbij het medium overwegend dienstbaar is aan andere disciplines zonder een wederzijdse inhoudelijke uitwisseling. De vakinhoudelijke oriëntatie van Montevideo acht de raad in dit licht van groter belang dan die van het Kijkhuis. De raad pleit voor het versterken van de laboratoriumfunctie in Nederland ten behoeve van de kwalitatieve ontwikkeling van de elektronische mediakunst in Nederland.

Het op ruime schaal beschikbaar stellen van productiefaciliteiten is geen verantwoordelijkheid van de rijksoverheid. Vergaande overheidsinspanningen op het terrein van de distributie in relatie tot inkomensvorming zijn niet wenselijk. Presentaties van elektronische mediakunst dienen zoveel mogelijk gerealiseerd te worden via de bestaande voorzieningen en subsidie-instrumenten voor de beeldende kunst in Nederland. Er is slechts in beperkte mate reden voor een meerjarige subsidie ten behoeve van een landelijke presentatiefunctie, aangezien het gaat om een relatief jong vakgebied in ontwikkeling. In de functie archivering en conservering wordt inmiddels voorzien door de Rijksdienst Beeldende Kunst.

Met het oog op de uitvoering van een landelijke functie geeft de raad een aantal zaken in overweging. De raad wenst de bestaande pluriformiteit in stand te houden. De individuele werkwijze van de mediakunstenaar en de uiteenlopende vakinhoudelijke en organisatorische benaderingen van de verschillende instellingen moeten worden onderkend. Een vergaande inhoudelijke afstemming wat betreft het uitvoeren van een landelijke functie op het gebied van productie, onderzoek, distributie en presentatie ligt op dit moment niet binnen de mogelijkheden. De bestaande instellingen hebben al doende een profiel ontwikkeld dat voor individuele professionele kunstenaars, voor neveninstellingen op het vakgebied en voor het publiek herkenbaar is: Montevideo/Time Based Arts voor productie, distributie en presentatie naast Het Kijkhuis voor distributie en presentatie. De plannen van de stichting Media Art Development, die nog geen herkenbare positie heeft verworven in het vakgebied, betreffen vooral onderzoek en ontwikkeling op het raakvlak van kunst en technologie.

De raad acht het op dit moment het meest vruchtbaar voor de inhoudelijke ontwikkeling van het vakgebied wanneer de overheid volgend optreedt ten aanzien van initiatieven van bestaande instellingen. Bijkomende maar niet te verwaarlozen overwegingen betreffen de praktische uitvoerbaarheid en financiële ruimte voor beleidswijzigingen. Zorgvuldigheid in de (her)verdeling van functies over instellingen blijkt extra noodzakelijk omdat het vakgebied relatief jong is en sterk afhankelijk van overheidsmiddelen. De maatregelen van de rijksoverheid in de jaren '80 met het oog op de productie en ondersteuning (distributie, promotie) van de elektronische media-kunst blijken, voor wie in de gelegenheid is terug te blikken, weinig doeltreffend te zijn geweest. Voorts is het niet aantrekkelijk een herverdeling van functies in te zetten met hoge overheadkosten wanneer de bestaande organisatorische structuur voldoende ruimte biedt voor inhoudelijke verbeteringen. Ook noodt het beperkte budget tot terughoudendheid.

Op basis van deze overwegingen heeft de raad in de beleidsplannen van Montevideo/TBA, Het Kijkhuis en Media Art Development aanknopingspunten gezocht om de gewenste laboratoriumfunctie te versterken. Aangezien het gaat om meerjarige subsidieverzoeken heeft de raad tevens de criteria in acht genomen die gangbaar zijn bij de meerjarige presentatiesubsidies:

- de inhoud van de doelstelling en de vorm waarin deze gestalte krijgt;
- de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van de activiteiten, mede gezien in relatie tot de actuele ontwikkelingen in nationaal en internationaal opzicht;
- de visie en de reflectie op de eigen positie en het functioneren van de instelling in nationaal en internationaal verband; hiermee hangt samen de visie op zowel de beeldende kunst als op kunstenaars en publieksgroepen;
- de mate waarin het beleid van de instelling zich kenmerkt door enerzijds continuïteit en anderzijds flexibiliteit;
- de bijdrage die geleverd wordt aan het versterken van de positie van Nederlandse kunst(enaars) in het buitenland, i.c. de mate waarin internationale bekendheid gegeven wordt aan actuele en weinig bekende ontwikkelingen in de Nederlandse beeldende kunst;
- de mate waarin een bijdrage wordt geleverd aan de actuele internationale discussie over en reflectie op ontwikkelingen in de beeldende kunst;
- de mate waarin contacten worden onderhouden met vergelijkbare of andersoortige initiatieven en/of personen in het binnen- en buitenland en de resultaten hiervan.

En voorts:

- de taakvervulling zoals die tot uiting komt in toegankelijkheid, publiciteit en huisvesting;
- de verhouding kosten/baten;
- de organisatie.

De raad is van mening dat het functioneren van de Stichting Montevideo van landelijk belang is. Dit wordt gemotiveerd in een afzonderlijk advies over

de instelling. Ter versterking van de laboratoriumfunctie die Montevideo beoogt zijn extra activiteiten wenselijk op het gebied van onderzoek en theorievorming. De raad adviseert hiertoe een substantieel bedrag toe te kennen aan de Stichting Montevideo in aanvulling op het meerjarensubsidie. Dit zou neerkomen op een totaal subsidiebedrag van maximaal circa f 300.000,- (overeenkomend met het destijds gereserveerde budget voor het instituut). Het advies tot toekenning van een aanvullend bedrag is bedoeld voor de inhoudelijke integratie met Time Based Arts, de verbetering van de presentatiemogelijkheden in overleg met de gemeente Amsterdam en vooral op het verbreden van de inhoudelijke deskundigheid met het oog op het uitvoeren van de laboratoriumfunctie in Nederland. De intentie tot toekenning van een aanvullend bedrag geldt voor de duur van het tweede kunstplan. De raad zal in een tussentijdse rapportage een grondige evaluatie houden van de uitvoering van de laboratoriumfunctie in vergelijking met andere initiatieven binnen de beeldende kunsten.

Een vergelijkbare toebedeling van middelen aan het Kijkhuis acht de raad vooralsnog niet wenselijk. De vakinhoudelijke positie, de mate waarin het functioneren van de instelling strookt met de uitgangspunten van een meerjarige subsidie en het beschikbare budget hebben in dit verband de beoordeling bepaald. Hieraan is een afzonderlijk advies gewijd. De raad acht het overigens mogelijk dat de instelling erin slaagt, mede met steun van de lokale overheid, haar belang voor de beeldende kunst in Nederland te versterken, te beginnen met de incidentele manifestatie het World Wide Video Festival.

Het toekennen van subsidie aan Media Art Development is binnen het hierboven omschreven beleidskader niet opportuun. De plannen van de stichting zijn inspirerend maar te weinig concreet. Media Art Development beweegt zich in de richting van de gewenste onderzoeksfunctie maar in het beleidsplan wordt te weinig basis gelegd voor werkelijke resultaten op dit vlak binnen de komende kunstplanperiode. Er is niet voldoende grondslag voor het continu vervullen van een landelijke functie binnen een meerjarig subsidiestelsel.

De subsidieverzoeken zijn behandeld door de afdeling Beeldende Kunsten, Bouwkunst en Vormgeving. De advisering werd voorbereid door een delegatie van de werkgroep Instellingen, bestaande uit Lydia Schouten, Jurriaan van Kranendonk en voorzitter Henk de Vroom. De werkgroep werd begeleid door secretaris Lysbeth van Egmond en adjunct-secretaris Ingrid Janssen. De werkgroep heeft zich laten informeren door de externe deskundigen R. Perrée en W. Velthoven en heeft gebruik gemaakt van het verslag van het onderzoek van mw P. Terreehorst 'Opkomst en ondergang van de videokunst in Nederland' (Jaarboek Boekmanstichting Kunst en Beleid in Nederland 5, 1991, p. 15-65).